

Η

ΕΝΙΑΙΑ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

5^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της, στις 27 Μαρτίου 2024, με την εξής σύνθεση: Γαρυφαλλιά Σκιάνη, Πρόεδρος, Μαρία Βύρρα, Μέλος- Εισηγήτρια, Μιχαήλ Οικονόμου, Μέλος.

Για να εξετάσει την από 16.02.2024 και υπό Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. 230/20.02.2024 προδικαστική προσφυγή του οικονομικού φορέα, με την επωνυμία «...» (εφ' εξής η «προσφεύγουσα»), όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Κατά : «...» (εφ' εξής η «αναθέτουσα Αρχή»), όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Την παρέμβαση του οικονομικού φορέα, με την επωνυμία «...» και με διακριτικό τίτλο «...» (εφ' εξής η «παρεμβαίνουσα»), όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Με την υπό κρίση προδικαστική προσφυγή της, η προσφεύγουσα αιτείται να ακυρωθούν: (α) η υπ' αριθμό .../26.01.2024 (ΑΔΑ:...) απόφαση του ... , δυνάμει της οποίας αναδείχθηκε η εταιρεία «...» οριστική ανάδοχος του εν θέματι διαγωνισμού, και (β) η ενσωματωθείσα στην ανωτέρω απόφαση, υπ' αριθμό .../01.12.2023, απόφαση του ... , καθ' ό μέρος δι' αυτών κρίθηκαν αποδεκτές οι οικονομικές προσφορές των οικονομικών φορέων «...» και «...».

Η συζήτηση άρχισε, αφού άκουσε την Εισηγήτρια

Μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

1.Επειδή, για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής, προκύπτει, ότι καταβλήθηκε και δεσμεύθηκε το νόμιμο παράβολο, σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του Π.Δ. 39/2017, 3.233,00€ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ... και την εκτύπωση από την σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, με την ένδειξη «ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟ»).

2.Επειδή, με την υπ' αριθμό .../2023 διακήρυξη, προκηρύχθηκε ανοικτός δημόσιος διαγωνισμός για την «...» CPV: ... με την άμεση διάθεση τριάντα τριών (33) ιδιωτών καθαριστών-τριών, χρονικής διάρκειας ενός (1) έτους, δαπάνης 801.731,55€ συμ/νου Φ.Π.Α. (646.557,70€ άνευ Φ.Π.Α.) με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, μόνο βάσει τιμής ή δεκατριών (13) ατόμων ή όσων ατόμων απαιτούνται για τη διατήρηση του συνολικού αριθμού σαράντα (40) ατόμων, με αντίστοιχη αναπροσαρμογή της δαπάνης σε περίπτωση παράτασης των υφιστάμενων συμβάσεων ορισμένου χρόνου». Η ως άνω διακήρυξη αναρτήθηκε στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.) στις 09.10.2023 με Α.Δ.Α.Μ. ... , καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου ο επίμαχος διαγωνισμός έλαβε συστημικό αριθμό ...

3.Επειδή ο διαγωνισμός, εν όψει του αντικειμένου της σύμβασης, της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της, χωρίς ΦΠΑ, του χρόνου έναρξης της διαδικασίας ανάθεσης, καθώς επίσης και της νομικής φύσης της αναθέτουσας Αρχής, υπάγεται στις διατάξεις του ν. 4412/2016. Συνακόλουθα, η κρινόμενη διαφορά διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016.

4.Επειδή η υπό κρίση προδικαστική προσφυγή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως, καθ' όσον η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στους συμμετέχοντες, μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., στις 06.02.2024, η δε προσφυγή κατατέθηκε στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στις 16.02.2024, ήτοι κατατέθηκε εντός της προβλεπόμενης δεκαήμερης προθεσμίας από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης.

5.Επειδή η αναθέτουσα Αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 365 της παρ. 1 του Ν. 4412/2016, κοινοποίησε, μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., την προσφυγή, στις 19.02.2024, στους

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

συμμετέχοντες και θιγόμενους από τυχόν αποδοχή της, προκειμένου αυτοί να λάβουν γνώση και ν' ασκήσουν ενδεχομένως το δικαίωμα παρέμβασής τους. Η παρεμβαίνουσα άσκησε εμπροθέσμως, στις 29.02.2024, την παρέμβασή της.

6. Επειδή η αναθέτουσα Αρχή υπέβαλε νομίμως και εμπροθέσμως, στις 04.03.2024 (κατά παρέκταση, δεδομένου ότι η 2^η.03.2024 και η 3^η.03.2024 ήταν Σάββατο και Κυριακή, αντιστοίχως), τις απόψεις της επί της κρινόμενης προσφυγής.

7. Επειδή, με τον πρώτο λόγο της προσφυγής, η προσφεύγουσα βάλλει κατά της νομιμότητας της προσφοράς της παρεμβαίνουσας ισχυριζόμενη, ότι αυτή ήταν απορριπτέα τούτο, διότι, κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η οικονομική προσφορά της παρεμβαίνουσας καθίσταται απορριπτέα και ζημιογόνος, κατά το ποσό των 37.135,56€, λόγω μη συνυπολογισμού, εκ μέρους της, του κόστους αντικατάστασης των εργαζομένων της, ευρισκομένων σε άδεια.

8. Επειδή, αναφορικά με τον πρώτο λόγο της προσφυγής, λεκτέα τα κάτωθι. Στην υπ' αριθμό πρωτ. ΕΙΣ ΕΑΔΗΣΥ 3116/21.03.2024 επιστημονική έκθεση του Ευάγγελου Παλληκαρά, Οικονομολόγου (κατόπιν του υπ' αριθμό αιτημάτος ΕΙΣ ΕΑΔΗΣΥ 2780/08.03.2024 της Προέδρου του 5^{ου} Κλιμακίου) αναφέρονται τα εξής: «...**Γενικές Παραδοχές** Ελήφθησαν υπόψη τα κάτωθι ως γενικές παραδοχές για την εξέταση της βασιμότητας των λόγων προσφυγής:

1. Η υπ. αριθμ. 31986/24-03-2023 (ΦΕΚ 2003, τ. Β', 28-03-2023) απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων με την οποία ορίζεται ο νόμιμος κατώτατος μισθός από 1 Απριλίου 2023. Πιο συγκεκριμένα αποφασίζεται ο καθορισμός «..... σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 103 του ν. 4172/2013 (Α' 167), του νόμιμου κατώτατου μισθού και του νόμιμου κατώτατου ημερομισθίου, για πλήρη απασχόληση, για τους υπαλλήλους και τους εργατοτεχνίτες όλης της χώρας, χωρίς ηλικιακή διάκριση, ως εξής: α) Για τους υπαλλήλους ο κατώτατος μισθός ορίζεται στα επτακόσια ογδόντα ευρώ (780,00 €). β) Για τους εργατοτεχνίτες το κατώτατο ημερομίσθιο ορίζεται στα τριάντα τέσσερα ευρώ και ογδόντα τέσσερα λεπτά (34,84 €). (Ισχύουσα ΥΑ κατά την εξεταζόμενο χρόνο κατάθεσης των προσφορών).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

2. Το ημερομίσθιο. Το ημερομίσθιο για εργαζομένους που απασχολούνται σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καθαριότητας ορίζεται με την παραπάνω απόφαση (Υπ. αριθμ. 31986/24-03-2023 [ΦΕΚ 2003, τ. Β', 28-03-2023]) Σύμφωνα με αυτή το κατώτατο ημερομίσθιο ορίζεται στα τριάντα τέσσερα ευρώ και ογδόντα τέσσερα λεπτά (34,84 €).

3. Οι σχετικοί όροι της Διακήρυξης όπως αναφέρονται παρακάτω :

A. Οικονομική Προσφορά

Σύμφωνα με το κεφάλαιο 2.4.4. Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά» / Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών» προβλέπεται ότι η Οικονομική Προσφορά συντάσσεται με βάση το αναγραφόμενο στην παρούσα κριτήριο ανάθεσης όπως ορίζεται κατωτέρω: Η τιμή της παρεχόμενης υπηρεσίας δίνεται σε ευρώ (€) ανά μονάδα.

B. Διάρκεια της Σύμβασης

Σύμφωνα με το Κεφάλαιο 6.2 Διάρκεια Σύμβασης προβλέπεται ότι «6.2.1. Η διάρκεια της Σύμβασης ορίζεται σε ετήσια αρχομένη από της υπογραφής της και λήγουσα την αντίστοιχη ημεροχρονολογία κατά το πέρας της συμβατικής της διάρκειας. 6.2.2. Η συνολική διάρκεια της σύμβασης μπορεί να παρατείνεται μετά από αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής μέχρι το 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου».

Γ. Αντικείμενο του έργου.

Σύμφωνα με το κεφάλαιο 1.3 Συνοπτική περιγραφή φυσικού και οικονομικού αντικείμενου της σύμβασης το αντικείμενο της σύμβασης είναι:

Η παροχή υπηρεσιών «...». Οι παρεχόμενες υπηρεσίες κατατάσσονται στους ακόλουθους κωδικούς του Κοινού Λεξιλογίου δημοσίων συμβάσεων CPV: ... Η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ανέρχεται στο ποσό των 801.731,55€ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ 24% (προϋπολογισμός χωρίς ΦΠΑ 646.557,70€ ΦΠΑ: 155.173,85€).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Κριτήριο κατακύρωσης: πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, μόνο βάσει τιμής ή δεκατριών (13) ατόμων ή όσων ατόμων απαιτούνται για τη διατήρηση του συνολικού αριθμού σαράντα (40) ατόμων, με αντίστοιχη αναπροσαρμογή της δαπάνης σε περίπτωση παράτασης των υφιστάμενων συμβάσεων ορισμένου χρόνου.

Δ. Όροι Εκτέλεσης της Σύμβασης

Σύμφωνα με το κεφάλαιο 4.3. Όροι Εκτέλεσης της Σύμβασης προβλέπεται ότι «Κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπιστεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α του ν. 4412/2016 ..... Ειδικά στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού, περιλαμβάνονται, επιπλέον του όρου του πρώτου εδαφίου, και τα στοιχεία που αναφέρονται στις περιπτώσεις α΄ έως στ΄ της παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α΄ 115), όπως εκάστοτε ισχύει, καθώς και ο ειδικός όρος της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου».

Ενώ στο κεφάλαιο 2.4.4. «Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά» / Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών της διακήρυξης» προβλέπονται τα εξής: «Οι προσφέροντες υποχρεούνται, με ποινή αποκλεισμού, να εξειδικεύουν σε χωριστό κεφάλαιο της προσφοράς τους τα στοιχεία της παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010. Στην προσφορά τους πρέπει να υπολογίζουν εύλογο ποσοστό διοικητικού κόστους παροχής των υπηρεσιών τους, του εργολαβικού τους κέρδους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων αναλώσιμων, του εργολαβικού τους κέρδους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων.»

4. Άρθρο 68 παρ. 1 του Ν. 3863/2010.

1. Η εκάστοτε αναθέτουσα αρχή, δηλαδή το Δημόσιο, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), οι φορείς και οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα, όπως αυτός προσδιορίζεται από τις οικείες διατάξεις, η οποία (αρχή) αναθέτει απευθείας ή προκηρύσσει διαγωνισμό για την ανάθεση παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης,

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

υποχρεούται να ζητά από τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης (εργολάβοι) να αναφέρουν στην προσφορά τους, εκτός των άλλων, τα εξής:

- α) Τον αριθμό των εργαζομένων που θα απασχοληθούν στο έργο
- β) Τις ημέρες και τις ώρες εργασίας.
- γ) Τη συλλογική σύμβαση εργασίας στην οποία τυχόν υπάγονται οι εργαζόμενοι.
- δ) Το ύψος του προϋπολογισμένου ποσού που αφορά τις πάσης φύσεως νόμιμες αποδοχές αυτών των εργαζομένων.
- ε) Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών με βάση τα προϋπολογισθέντα ποσά.
- στ) Τα τετραγωνικά μέτρα καθαρισμού ανά άτομο, όταν πρόκειται για καθαρισμό χώρων.

Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης (εργολάβοι) υποχρεούνται, με ποινή αποκλεισμού, να εξειδικεύουν σε χωριστό κεφάλαιο της προσφοράς τους τα ως άνω στοιχεία. Στην προσφορά τους πρέπει να υπολογίζουν εύλογο ποσοστό διοικητικού κόστους παροχής των υπηρεσιών τους, των αναλώσιμων, του εργολαβικού τους κέρδους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων. Επιπροσθέτως, υποχρεούνται να επισυνάπτουν στην προσφορά αντίγραφο της συλλογικής σύμβασης εργασίας στην οποία τυχόν υπάγονται οι εργαζόμενοι.

(σημ. Όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την παρ.1, Άρθρο 22 του Ν. 4144/2013).

5. Η Διακήρυξη συνιστά το κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού δεσμεύοντας αμφίδρομα την αναθέτουσα αρχή και τους διαγωνιζόμενους (βλ. ΣτΕ 1217/2018, σκ. 5, 2434/2017, σκ. 5, 1086/2015, σκ. 5, 4901/2014, σκ. 8, ΕΑ ΣτΕ 352/2016, 53/2011 κ.α.). Απόφαση 798/2023 ΕΑΔΗΣΥ (σκέψη 8).

6. Κατά πάγια νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων, οικονομική προσφορά, που υπολείπεται του κατώτερου ορίου εργατικού κόστους, όπως αυτό προσδιορίζεται με τη Διακήρυξη, είναι απαράδεκτη και απορριπτή, ως μη σύμφωνη με τους όρους της Διακήρυξης και προφανώς ζημιογόνος, έστω και αν δεν υπολείπεται του ελάχιστου εργατικού κόστους, που προσδιορίζεται από

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

την ισχύουσα νομοθεσία και τις συναφείς Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας (Δ.Εφ Θεσ. 81/215, ΕΣ (Μείζονος) 3976/2014 κ.α). Απόφαση 1375/2022 ΕΑΔΗΣΥ (σκέψη 20).

7. ΑΕΠΠ : Αριθμός Απόφασης 51/2020 (σκέψη 27). Επειδή σύμφωνα με την υπ' αριθ. Φ10221/οικ.26816/929/30-11- 2011 (ΦΕΚ .../2-12-2011) απόφαση του Υπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης με θέμα «Βαριές & ανθυγιεινές εργασίες», η οποία ελήφθη κατά την νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθ. 17 του ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (ΦΕΚ Α' 115, 2010), τέθηκε σε ισχύ από 1/1/2012, και της οποίας η εγκυρότητα, ισχύς, πληρότητα και δεσμευτικότητα δεν αμφισβητείται (ΣτΕ 508, 509, 510/2019) οι απασχολούμενοι στις εκεί προβλεπόμενες εργασίες και ειδικότητες ασφαρίζονται κατά τον Κανονισμό Βαρέων & Ανθυγιεινών Επαγγελματιών (Κ.Β.Α.Ε.) (βλ. και Εγκ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπ' αριθ. 27, με αριθ. πρωτ. .../20-3-2012). Ρητώς υπάγονται στον ΚΒΑΕ σύμφωνα με το Ε Δ Α Φ Ι Ο Β' ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Η' ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ με α/α 23 οι «23. Καθαριστές – Καθαρίστριες με πλήρη απασχόληση, πλην εκείνων που απασχολούνται σε: α) γραφεία δημοσίων υπηρεσιών, ΝΠΔΔ, ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και τις επιχειρήσεις αυτών, ΝΠΙΔ που ανήκουν στο Κράτος , καθώς και στις δημόσιες επιχειρήσεις ,οργανισμούς και Α.Ε που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Κεφαλαίου Α' και Β' του ν.3429/2005 όπως ισχύουν και έχουν εργοδότες τους ως άνω αναφερόμενους φορείς β) γραφεία διοίκησης επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα.».

8.Εγκύκλιος 7/2023 του e-ΕΦΚΑ (αρ. πρωτ. .../20-01-2023, ΑΔΑ:...)

Σύμφωνα με την εγκύκλιο 7/2023 του e-ΕΦΚΑ με θέμα «Επέκταση, από 01.01.2023, των μειώσεων ασφαλιστικών εισφορών συνεισπραττόμενων κλάδων της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α./τ. Ο.Α.Ε.Δ.) στους απασχολούμενους στον ιδιωτικό τομέα με μειωμένη απασχόληση και στο δημόσιο τομέα (Ι.Δ.Α.Χ. – Ι.Δ.Ο.Χ.) ανεξαρτήτως το καθεστώσ απασχόλησης πλήρους ή μειωμένης».

Οι εργοδοτικές εισφορές (μικτά, βαρέα, ΙΚΑ-ΤΕΑΜ) ορίζονται σε ποσοστό 24,44%.

A.Εξέταση της βασιμότητας του λόγου προσφυγής 1.1

... A.1.1.Νομοθετικό πλαίσιο. Ασφαλιστική & Εργατική Νομοθεσία.

Παρακάτω γίνεται αναφορά στις σχετικές διατάξεις του ασφαλιστικού & εργατικού δικαίου οι οποίες παρατίθενται αναλυτικά προκειμένου να εξεταστεί η βασιμότητα και των τριών λόγων προσφυγής.

1.N. 4504/1966 (ΦΕΚ 57, τ. Α', 14-03-1966) Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 16 Ν. 4504/1966 «Οι επί σχέσει εργασίας του ιδιωτικού δικαίου απασχολούμενοι, παρ' οιοδήποτε εργοδότη μισθωτοί δικαιούνται κατ' έτος επιδόματος άδειας ίσου προς το σύνολον των αποδοχών των υπό του Α.Ν. 539/1954 ή άλλων διατάξεων καθοριζομένων ημερών άδειας αναπαύσεως μετ' αποδοχών, ων δικαιούται έκαστος μισθωτός, υπό τον περιορισμόν ότι το επίδομα τούτο δεν δύναται να υπερβαίνει τας αποδοχάς ενός 15ημέρου, διά τους επί μηνιαίω μισθώ αμειβομένους, των 13 δε εργασίμων ημερών, διά τους επί ημερομισθίω ή κατά μονάδα εργασίας ή επί ποσοστοίς ή κατ' άλλον τρόπον αμειβομένους μισθωτούς. Το ως άνω επίδομα καταβάλλεται ομού μετά των αποδοχών της άδειας αναπαύσεως του μισθωτού. Εις περίπτωσιν καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, άνευ πταίσματος του μισθωτού, πριν ούτος συμπληρώσει, παρά τω αυτών εργοδότη δωδεκάμηνον συνεχή απασχόλησιν, αφ' ης προσελήφθη, ή αφ' ης έλαβε το επίδομα του προηγούμενου έτους, δικαιούται μέρος του ως άνω επιδόματος αναλόγου προς τον χρόνον της εργασιακής σχέσεως, ήτις διέρρευσεν, από της προσλήψεως ή από της λήψεως του προηγούμενου επιδόματος, μέχρι της ημέρας λύσεως της συμβάσεως εργασίας».

2.A.N. 539/1945 (ΦΕΚ 229, τ. Α', 06-09-1945). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Α.Ν. 539/1945 «Περί χορηγήσεως κατ' έτος εις τους μισθωτούς αδειών μετ' αποδοχών», όπως ισχύει προβλέπει τα εξής:

«1.α. Κάθε μισθωτός από την έναρξη της εργασίας του σε υπόχρεη επιχείρηση και μέχρι τη συμπλήρωση δώδεκα (12) μηνών συνεχούς απασχόλησης, δικαιούται να λάβει ποσοστό της ετήσιας κανονικής άδειας με αποδοχές κατ' αναλογία με το χρόνο εργασίας που έχει συμπληρώσει στην ίδια υπόχρεη επιχείρηση. Το ποσοστό αυτό υπολογίζεται με βάση ετήσια άδεια εικοσιτεσσάρων εργάσιμων ημερών ή αν στην επιχείρηση εφαρμόζεται σύστημα πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας, είκοσι (20) εργάσιμων ημερών, χωρίς να

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

υπολογίζεται σε αυτές η ημέρα της εβδομάδας κατά την οποία δεν απασχολούνται οι μισθωτοί λόγω του εφαρμοζόμενου συστήματος εργασίας. β. Ο εργοδότης υποχρεούται μέχρι τη λήξη του πρώτου ημερολογιακού έτους, εντός του οποίου προσελήφθη ο μισθωτός να χορηγεί σε αυτόν την παραπάνω αναλογία της λάβει την ετήσια κανονική άδεια με αποδοχές, η οποία αναλογεί στο χρόνο απασχόλησης του στην υπόχρεη επιχείρηση και υπολογίζεται σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης α'. Η άδεια αυτή επαυξάνεται κατά μία (1) εργάσιμη ημέρα για κάθε έτος απασχόλησης επιπλέον του πρώτου μέχρι τις είκοσι έξι (26) εργάσιμες ημέρες ή μέχρι και τις είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες αν στην επιχείρηση εφαρμόζεται σύστημα πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας. Για καθένα από τα επόμενα ημερολογιακά έτη, ο μισθωτός δικαιούται να λάβει από την 1 η Ιανουαρίου εκάστου έτους, την κανονική ετήσια άδεια με αποδοχές, η οποία υπολογίζεται σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο. Η ετήσια άδεια με αποδοχές, καθώς και το επίδομα αδείας, εκτός από τις διατάξεις του νόμου αυτού διέπονται και από τις λοιπές συναφείς διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας”

(Σημείωση: Η παρ. 1 του άρθρου 2 του Α.Ν. 539/1945 (ΦΕΚ 229 Α') τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 13 του Ν. 3227/2004 (ΦΕΚ 31 Α') και την παρ. 1 παρ. του άρθρου 1 του Ν. 3302/2004 (ΦΕΚ 267 Α') και δίνεται παραπάνω όπως ισχύει κατόπιν των εν λόγω τροποποιήσεων).

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 «Κατά την διάρκεια της αδείας ο μισθωτός δικαιούται, των συνήθων αποδοχών, ών θα εδικαιούτο εάν απησχολείτο παρά τη υποκειμένη επιχειρήσει κατά τον αντίστοιχον χρόνον ή των αποδοχών των τυχόν δια την περίπτωσιν ταύτην καθωρισμένων δια συλλογικής συμβάσεως».

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 «Σε περίπτωση λύσης της σχέσης εργασίας με οποιοδήποτε τρόπο ..... οι μισθωτοί δικαιούνται από τον εργοδότη τους δύο (2) ημερομίσθια για κάθε μήνα απασχόλησής τους, ανεξάρτητα από τυχόν οφειλόμενη σ' αυτούς αποζημίωση για κάθε άλλο λόγο. Για απασχόληση μικρότερη από ένα μήνα καταβάλλεται ανάλογο κλάσμα. Για την εφαρμογή των προηγούμενων εδαφίων, προκειμένου για μισθωτούς που παρέχουν εργασία εκ περιτροπής ή διαλείπουσα, ως μήνας λογίζονται είκοσι πέντε (25) ημέρες απασχόλησης».

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

3. Ν. 3144/2003 (ΦΕΚ 111, τ. Α', 08-05-2023). Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3144/2003 (φ.ε.κ. Α' 111) ορίζεται ότι: «Ο εργαζόμενος δικαιούται κατά τον πρώτο χρόνο εργασίας του σε συγκεκριμένο εργοδότη να λάβει από την έναρξη της απασχόλησής του ποσοστό της ετήσιας κανονικής άδειας με αποδοχές, που προβλέπεται κατά τις κείμενες διατάξεις ότι δικαιούται μετά από συνεχή απασχόληση τουλάχιστον δώδεκα (12) μηνών σύμφωνα με το άρθρο 2 του α.ν. 539/1945, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 1346/1983 και όπως εκάστοτε ισχύει, κατ' αναλογία με το χρόνο εργασίας, που έχει συμπληρώσει στον ίδιο εργοδότη. Η ετήσια κανονική άδεια, η οποία θα χορηγείται σύμφωνα με τη διαδικασία του προηγούμενου εδαφίου, καθώς και το επίδομα αδειάς, διέπονται κατά τα λοιπά από τις οικείες διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας».

Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι σε όλους τους μισθωτούς πρέπει να χορηγείται μέσα σε κάθε ημερολογιακό έτος κανονική άδεια μετ' αποδοχών. Ο εργοδότης πρέπει σε κάθε περίπτωση να χορηγήσει αυτή την άδεια που δικαιούται εργαζόμενος εντός του ημερολογιακού έτος και παράλληλα να καταβάλει τις αποδοχές των ημερών άδειας.

Το δε επίδομα άδειας υπολογίζεται με βάση τις αποδοχές άδειας. Πιο συγκεκριμένα το επίδομα άδειας ισούται με τις αποδοχές άδειας, περιορίζεται όμως στον μισό μηνιαίο μισθό για τους αμειβόμενους με μισθό πλήρους απασχόλησης και στα δεκατρία (13) ημερομίσθια πλήρους απασχόλησης για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο (βλ. απόφαση ΑΠ 1008/2017) «..... Δεν συνυπολογίζεται όμως σ' αυτές και το επίδομα αδειάς, διότι αυτό, όπως προαναφέρθηκε, υπολογίζεται με βάση τις αποδοχές αδειάς. Τούτο προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 16 του ν. 4504/1966, κατά την οποία το επίδομα αδειάς είναι ίσο με το σύνολο των αποδοχών των ημερών αδειάς, που δικαιούται ο μισθωτός, υπό τον περιορισμό ότι τούτο δεν μπορεί να υπερβαίνει τις αποδοχές ενός δεκαπενθημέρου για τους αμειβόμενους με μηνιαίο μισθό και δεκατριών ημερών για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο (Α.Π. 183/2016, ΑΠ 522/2015, ΑΠ 1334/2014, ΑΠ 378/2012).

4. Υπ' αριθμ. 18310/1946 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας (ΦΕΚ 93, Τ' Β, 07-06-1946) και υπ' αριθμ. 25825/1951 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας (ΦΕΚ 86, τ' Β, 09-05-1951). Με την υπ' αριθμ.

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

18310/1946 Κ.Υ.Α. των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, η οποία συμπληρώθηκε με την Κ.Υ.Α. 25825/1951 με την οποία προβλέπεται ότι όλοι οι μισθωτοί που απασχολούνται κατά τις νυχτερινές ώρες, οι οποίες έχουν καθορισθεί από τις 22:00 μ.μ. έως τις 6:00 π.μ. είτε καθ' όλο το χρονικό διάστημα της νύχτας, είτε μόνο σε ορισμένες νυχτερινές ώρες, ανεξάρτητα αν πρόκειται για συνεχή ή έκτακτη απασχόληση, δικαιούνται της προσαύξησης επί του νόμιμου ωρομισθίου τους κατά είκοσι πέντε τοις εκατό (25%).

5. Υπ' αριθ. 8900/1946 ΚΥΑ (ΦΕΚ 54, τ. Β', 20-3-1946)

Οι εργαζόμενοι που θα απασχοληθούν σε ημέρα Κυριακή ή αργία, δικαιούνται προσαύξηση εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) επί του νόμιμου ωρομισθίου.

(Σημείωση: αρθ. 2 του Ν.Δ. 3755/1957 και αρθ. 2 του Ν. 435/1976).

6. Νόμος 4808/2021 (ΦΕΚ 101, τ. Α', 19-06-2021). Ειδικότερα με το άρθρο 60 παρ. 1 του Ν. 4808/2021 προβλέπεται «1. Καθορίζονται ως ημέρες υποχρεωτικής αργίας, για όλες τις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες γενικά, οι οποίες αργούν κατά τις Κυριακές και τις ημέρες αργίας, οι ακόλουθες: α) Η 1η Ιανουαρίου. β) Η εορτή των Θεοφανείων (6η Ιανουαρίου). γ) Η 25η Μαρτίου. δ) Η Δευτέρα του Πάσχα. ε) Η 1η Μαΐου., στ) Η εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (15η Αυγούστου). ζ) Η 28η Οκτωβρίου. η) Η εορτή της Γεννήσεως του Χριστού (25η Δεκεμβρίου). θ) Η 26η Δεκεμβρίου.

7. Υπ' αριθμ. 19040/1981 απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας. Ειδικότερα στο άρθρα 1, 3 και 4 προβλέπονται τα εξής:

1. Όλοι οι μισθωτοί που αμείβονται με μισθό ή με ημερομίσθιο δικαιούνται, από τους πάσης φύσεως εργοδότες τους:

α) Επίδομα εορτών Χριστουγέννων, ίσο με ένα μηνιαίο μισθό για τους αμειβόμενους με μισθό και με 25 ημερομίσθια για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο.

β) Επίδομα εορτών Πάσχα, ίσο με μισό μηνιαίο μισθό για τους αμειβόμενους με μισθό και με 15 ημερομίσθια για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο.

Άρθρο 3 παρ. 1. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα υπολογίζονται βάσει των πράγματι καταβαλλομένων μισθών ή ημερομισθίων

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

την 10 Δεκεμβρίου κάθε χρόνου, για το επίδομα Χριστουγέννων και την 15η ημέρα πριν από το Πάσχα για το επίδομα Πάσχα, ή την ημερομηνία λύσεως της εργασιακής σχέσεως. Σαν καταβαλλόμενος μισθός ή ημερομίσθιο νοείται το σύνολο των τακτικών αποδοχών του μισθωτον, από τις οποίες εξαιρείται μόνο το επίδομα "δυσχερούς διαβίωσης" το οποίο αποκλείεται από το Ν.Δ. 907/1971.

Άρθρο 3 παρ. 2 «Τακτικές αποδοχές για την εφαρμογή των διατάξεων αυτής θεωρούνται ο μισθός και το ημερομίσθιο, καθώς και κάθε άλλη παροχή (είτε σε χρήμα, είτε σε είδος, όπως τροφή, κατοικία κ.λ.π.), εφόσον καταβάλλεται από τον εργοδότη σαν συμβατικό ή νόμιμο της παρεχομένης από τον μισθωτό εργασίας τακτικά κάθε μήνα ή κατ' επανάληψη περιοδικά κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα του χρόνου. Σαν τακτικές αποδοχές προσδιορίζονται ενδεικτικά εκείνες που έχουν κριθεί από την Νομολογία όπως : α) Η προσαύξηση της νομίμου και τακτικής εργασίας κατά τις Κυριακές ή αργίες και τις νυκτερινές ώρες, εφόσον δίνεται στο μισθωτό σταθερά και μόνιμα σαν τακτικό αντάλλαγμα για την παροχή εργασίας κατά τις ανωτέρω ημέρες και ώρες τακτικά κάθε μήνα ή κατ' επανάληψη περιοδικά κατά ορισμένα διαστήματα του χρόνου β) η αμοιβή που καταβάλλεται από τον εργοδότη στο μισθωτό για τη νόμιμη υπερωριακή εργασία, εφόσον η εργασία αυτή, χωρίς να απαγορεύεται από το νόμο, παρέχεται τακτικά, γ) το επίδομα αδείας.

Άρθρο 4 παρ. 1 Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα των κατωτέρω κατηγοριών μισθωτών υπολογίζονται, με τις προϋποθέσεις των παραγρ. 1 και 2 του άρθρου 1 της παρούσης βάσει του μέσου όρου των μηναίων αποδοχών ή του μέσου ημερομισθίου των αμοιβών, τις οποίες λαμβάνει κάθε μισθωτός στα χρονικά διαστήματα που προσδιορίζονται στην παράγρ. 2 του άρθρου 1 της παρούσης ή μέχρι της λύσεως της σχέσεως εργασίας. Ειδικότερα, το μέσο ημερομίσθιο βρίσκεται με την διαίρεση του συνόλου των αμοιβών αυτών, με τον συνολικό αριθμό των ημερών που περιλαμβάνονται στα προαναφερθέντα χρονικά διαστήματα και κατά τις οποίες ο μισθωτό εργάσθηκε ή πάντως διατήρησε αξίωση για τις αποδοχές του:

α) Εργατοτεχνίτες, εκτός των κατηγοριών που αναφέρονται στα επόμενα άρθρα, που απασχολούνται σε ένα εργοδότη και αμείβονται κατά μονάδα εργασίας ή με ποσοστά ή με άλλο σύστημα κυμαινόμενων αποδοχών, όπως με μικτό σύστημα

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

(βασικό ημερομίσθιο με πρόσθετες αμοιβές βάσει παραγωγής η αυξημένης αποδόσεως) κλπ.

- β) Υπάλληλοι, που αμείβονται κατά μονάδα εργασίας ή με μισθό και ποσοστά,
- γ) Μισθωτοί που απασχολούνται σε περισσότερους από έναν εργοδότες γενικά και αμείβονται με μισθό ή ημερομίσθιο ή ωρομίσθιο ή κατά μονάδα εργασίας.
- δ) Μισθωτοί που απασχολούνται σε ένα μόνο εργοδότη και αμείβονται με ωρομίσθιο.

Με τον ίδιο τρόπο υπολογίζονται τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα των δημοσιογράφων, οι οποίοι αμείβονται με το σύστημα αμοιβής κατά μονάδα εργασίας, καθώς και των ξεναγών.

8. Προεδρικό Διάταγμα 80/2022 (ΦΕΚ 222, τ. Α, 04-12-2022)

Άρθρο 135. παρ. 1. Οι έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις του α.ν. 1777/ 1951 «Περί συμπληρώσεως των διατάξεων του α.ν. 28/1944 και του άρθρου μόνου του α.ν. 866/1946» (Α' 118), που κυρώθηκε με τον α.ν. 1901/1951 «Περί κυρώσεως του α.ν.

1777/1951, περί συμπληρώσεως των διατάξεων του α.ν. 28/1944 και του άρθρου μόνου του α.ν. 866/1946» (Α' 213), καταβάλλονται στο ακέραιο στους εργαζομένους ως επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, εφόσον η εργασιακή τους σχέση διήρκεσε καθ' όλη τη χρονική περίοδο, για μεν το επίδομα εορτών Πάσχα από την 1η Ιανουαρίου μέχρι την 30η Απριλίου, για δε το επίδομα εορτών Χριστουγέννων από την 1η Μαΐου μέχρι την 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους. Στην περίπτωση που η εργασιακή σχέση του εργαζομένου δεν διήρκεσε καθ' όλο το ανωτέρω χρονικό διάστημα, καταβάλλεται τμήμα του επιδόματος ανάλογο με τη διάρκεια της εργασιακής του σχέσης εντός του χρονικού αυτού διαστήματος.

Άρθρο 138. παρ. 1. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα υπολογίζονται βάσει των πράγματι καταβαλλόμενων μισθών ή ημερομισθίων την 10η Δεκεμβρίου κάθε χρόνου για το επίδομα Χριστουγέννων και την 15η ημέρα πριν από το Πάσχα για το επίδομα Πάσχα, ή την ημερομηνία λύσης της εργασιακής σχέσης. Ως καταβαλλόμενος μισθός ή ημερομίσθιο νοείται το σύνολο των τακτικών αποδοχών του εργαζομένου. παρ. 2. Τακτικές αποδοχές για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 136-142 του παρόντος Κώδικα,

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

θεωρούνται ο μισθός ή το ημερομίσθιο, καθώς και κάθε άλλη παροχή (είτε σε χρήμα, είτε σε είδος, όπως τροφή, κατοικία, κ.λπ.) εφόσον καταβάλλεται από τον εργοδότη ως συμβατικό ή νόμιμο αντάλλαγμα της παρεχόμενης από τον εργαζόμενο εργασίας τακτικά κάθε μήνα, ή κατ' επανάληψη περιοδικά, κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα του χρόνου. Ως τακτικές αποδοχές προσδιορίζονται ενδεικτικά εκείνες που έχουν κριθεί από τη νομολογία όπως:

α) Η προσαύξηση της νόμιμης και τακτικής εργασίας κατά τις Κυριακές ή αργίες και τις νυκτερινές ώρες, εφόσον δίνεται στον εργαζόμενο σταθερά και μόνιμα ως τακτικό αντάλλαγμα για την παροχή εργασίας, κατά τις ανωτέρω ημέρες και ώρες τακτικά κάθε μήνα ή κατά επανάληψη περιοδικά κατά ορισμένα διαστήματα του χρόνου.

β) Η αμοιβή που καταβάλλεται από τον εργοδότη στον εργαζόμενο για τη νόμιμη υπερωριακή εργασία, εφόσον ή εργασία αυτή χωρίς να απαγορεύεται από τον νόμο, παρέχεται τακτικά.

γ) Το επίδομα αδείας και λοιπές τακτικές παροχές. Επίσης η συμπληρωματική αμοιβή η οποία χορηγείται για υπερεργασία, δηλαδή για εργασία μέχρι συμπληρώσεως των 48 ωρών την εβδομάδα και η οποία πραγματοποιείται βάσει των διατάξεων των άρθρων 3, 4 και 6 της από 26.2.1975 Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (Ε.Γ.Σ.Σ.Ε.) και της υπ' αρ. 6/79 αποφάσεως του Δ.Δ.Δ. Αθηνών που κυρώθηκε με τον ν. 1082/1980 (Α' 250), υπολογίζεται στα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, αν κατά τα κρίσιμα χρονικά διαστήματα ή ανωτέρω υπερεργασία πραγματοποιείται τακτικά. Ως τακτική υπερεργασία θεωρείται όχι μόνο η συνεχής αλλά και εκείνη η οποία εμφανίζει ορισμένη συχνότητα επαναλήψεως από την φύση της και σύμφωνα με το πρόγραμμα του εργοδότη. Η ανωτέρω αμοιβή (υπερωρίας και υπερεργασίας) υπολογίζεται βάσει του ποσού ίσου με τον μέσο όρο των αμοιβών τούτων, τις οποίες έλαβε κάθε εργαζόμενος κατά τις χρονικές περιόδους του άρθρου 136 ή για το μέχρι τη λύση της σχέσης εργασίας χρονικό διάστημα. Άρθρο 211. Παρ. 1. α) Κάθε εργαζόμενος από την έναρξη της εργασίας του σε υπόχρη επιχείρηση και μέχρι τη συμπλήρωση δώδεκα (12) μηνών συνεχούς απασχόλησης, δικαιούται να λάβει ποσοστό της ετήσιας κανονικής άδειας με αποδοχές κατ' αναλογία με το χρόνο εργασίας που έχει συμπληρώσει στην ίδια υπόχρη επιχείρηση. Το ποσοστό αυτό υπολογίζεται με βάση ετήσια άδεια

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

εικοσιτεσσάρων εργάσιμων ημερών ή αν στην επιχείρηση εφαρμόζεται σύστημα πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας, είκοσι (20) εργάσιμων ημερών, χωρίς να υπολογίζεται σε αυτές η ημέρα της εβδομάδας κατά την οποία δεν απασχολούνται οι εργαζόμενοι λόγω του εφαρμοζόμενου συστήματος εργασίας.

β) Ο εργοδότης υποχρεούται μέχρι τη λήξη του πρώτου ημερολογιακού έτους, εντός του οποίου προσελήφθη ο εργαζόμενος να χορηγεί σε αυτόν την παραπάνω αναλογία της κανονικής άδειας. Κατά το δεύτερο ημερολογιακό έτος, ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει την ετήσια κανονική άδεια με αποδοχές, η οποία αναλογεί στον χρόνο απασχόλησής του στην υπόχρεη επιχείρηση και υπολογίζεται σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της περ. α). Η άδεια αυτή επαυξάνεται κατά μία (1) εργάσιμη ημέρα για κάθε έτος απασχόλησης επιπλέον του πρώτου μέχρι τις είκοσι έξι (26) εργάσιμες ημέρες ή μέχρι και τις είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες αν στην επιχείρηση εφαρμόζεται σύστημα πενθήμερης εβδομαδιαίας εργασίας. Για καθένα από τα επόμενα ημερολογιακά έτη, ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει από την 1η Ιανουαρίου εκάστου έτους, την κανονική ετήσια άδεια με αποδοχές, η οποία υπολογίζεται σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο. Η ετήσια άδεια με αποδοχές, καθώς και το επίδομα αδείας, εκτός από τις διατάξεις του νόμου αυτού διέπονται και από τις λοιπές συναφείς διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας.

Άρθρο 212. παρ. 1. Κατά τη διάρκεια της άδειας ο εργαζόμενος δικαιούται τις συνήθεις αποδοχές που θα δικαιούτο εάν απασχολείτο από την υπόχρεη επιχείρηση κατά τον αντίστοιχο χρόνο ή εκείνες που τυχόν καθορίζονται για την περίπτωση αυτή με συλλογική σύμβαση. παρ. 2. Για τον εργαζόμενο που αμείβεται κατ' αποκοπή ή με άλλο σύστημα κυμαινόμενων αποδοχών, οι αποδοχές τις οποίες δικαιούται κατά τη διάρκεια της άδειάς του εξευρίσκονται πολλαπλασιάζοντας τον μέσο όρο των ημερήσιων αποδοχών του από τη λήξη της άδειας του προηγούμενου έτους, ή, εάν πρόκειται για άδεια που χορηγείται για πρώτη φορά, από την πρόσληψη, μέχρι την έναρξη της άδειας, επί τον αριθμό των εργάσιμων ημερών που περιλαμβάνονται στην άδεια που του χορηγήθηκε. 3. Στην έννοια των αποδοχών περιλαμβάνονται και οι κάθε είδους πρόσθετες ή συμπληρωματικές τακτικές παροχές (αντίτιμο τροφής, επιδόματα κ.λπ.).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Άρθρο 213. Οι εργαζόμενοι που απασχολούνται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε οποιονδήποτε εργοδότη δικαιούνται κάθε έτος επίδομα αδείας ίσο με το σύνολο των αποδοχών των ημερών άδειας ανάπαυσης με αποδοχές, που καθορίζονται από τα άρθρα 212 - 213 ή από άλλες διατάξεις και τις οποίες δικαιούται κάθε εργαζόμενος, με τον περιορισμό ότι το επίδομα αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει τις αποδοχές ενός 15ημέρου για τους αμειβόμενους με μηνιαίο μισθό και 13 εργάσιμων ημερών για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο ή κατά μονάδα εργασίας ή με ποσοστά ή με άλλο τρόπο. Το ως άνω επίδομα καταβάλλεται μαζί με τις αποδοχές της άδειας ανάπαυσης του εργαζομένου.

Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης εργασίας, δικαιούται μέρος του ως άνω επιδόματος, ανάλογο με τη διάρκεια της εργασιακής σχέσης που μεσολάβησε από την πρόσληψη ή τη λήψη του προηγούμενου επιδόματος μέχρι την ημέρα λύσης της σύμβασης εργασίας.

Άρθρο 216. 1. Κάθε συμφωνία μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου που περιλαμβάνει την εγκατάλειψη του δικαιώματος της άδειας του εργαζομένου ή την παραίτηση αυτού από το εν λόγω δικαίωμα, ακόμη και αν προβλέπει την καταβολή σε εκείνον επαυξημένης αποζημίωσης, θεωρείται ανύπαρκτη. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, εάν ο εργοδότης αρνηθεί τη χορήγηση της νόμιμης ετήσιας άδειας στον εργαζόμενο, υποχρεούται μόλις λήξει το έτος κατά το οποίο δικαιούται άδεια ο εργαζόμενος, και μετά από προηγούμενη διαπίστωση της παράλειψης αυτής από όργανο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, να καταβάλει σε εκείνον τις αντίστοιχες αποδοχές των ημερών άδειας, προσαυξημένες κατά 100%. 2. Σε κάθε εργαζόμενο που αναλαμβάνει έμμισθη απασχόληση κατά τη διάρκεια της ετήσιας άδειάς του, ο εργοδότης που τον απασχόλησε δικαιούται να μην καταβάλλει αμοιβή για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα. 3. Σε περίπτωση λύσης της σχέσης εργασίας με οποιοδήποτε τρόπο ή λήξης της εποχιακής απασχόλησης προτού συμπληρωθεί δωδεκάμηνο στη σχέση εργασίας οι εργαζόμενοι δικαιούνται από τον εργοδότη τους: α) δυο (2) ημερομίσθια για κάθε μήνα απασχόλησής τους, ανεξάρτητα από τυχόν οφειλομένη σε αυτούς αποζημίωση για άλλο λόγο. Για απασχόληση μικρότερη από ένα μήνα καταβάλλεται ανάλογα κλάσμα. Για την εφαρμογή των προηγούμενων εδαφίων,

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

προκειμένου για εργαζομένους που παρέχουν εργασία εκ περιτροπής ή διαλείπουσα ως μήνας λογίζονται είκοσι πέντε (25) ημέρες απασχόλησης. β) επίδομα άδειας ίσο με τις αποδοχές της άδειας. Το επίδομα αυτό δεν δύναται πάντως να υπερβεί το ποσό του μισού μηναίου μισθού ή των 13 ημερομισθίων, ανάλογα με τον τρόπο αμοιβής.

A.1.2. Νομοθετικό πλαίσιο. Δημόσιες Συμβάσεις.

1. Άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 4412/2016 (ΦΕΚ 147, τ. Α'/08-08-2016)

Σύμφωνα με την παρ. 2 άρθρο 18 του προαναφερθέντος νόμου ορίζεται ότι «.....Κατά την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α'. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.»

A.1.3. Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας. (από την επίσημη ιστοσελίδα του ΔΕΝ).

Σε περίπτωση παροχής νυκτερινής εργασίας (ώρα 10 μ.μ. - 6 π.μ.) κατά Κυριακή ή εξαιρετέα εορτή, οι προσαυξήσεις 25% ή 75%, αντιστοίχως, υπολογίζονται χωριστά, επί του νομίμου ωρομισθίου (για κάθε ώρα απασχολήσεως) και προστίθενται, μετά από τον υπολογισμό τους, στο οφειλόμενο για την απασχόληση (καταβαλλόμενο) ωρομίσθιο του μισθωτού (βλ. την ΑΠ 306/84, ΔΕΝ 1985 σ. 220 και Εγγραφο 1331/83 Υπ. Εργασίας - ΔΕΝ 1984 σ. 450). Αυτό προκύπτει από τις αποφάσεις τις σχετικές με τις προσαυξήσεις 75% (ΥΑ 8900/46, όπως ερμηνεύθηκε με την ΥΑ 25825/51), και 25% (ΥΑ 18310/46), οι οποίες ορίζουν ότι οι προσαυξήσεις αυτές υπολογίζονται επί των νομίμως τεθεσπισμένων κατωτάτων ορίων μισθών και ημερομισθίων. (Το κείμενο των αποφάσεων αυτών έχει δημοσιευθεί στο ΔΕΝ και κατά το έτος 2018 σ. 694).

A.1.4. Αποφάσεις ΕΑΔΗΣΥ (και πρώην ΑΕΠΠ).

1. ΕΑΔΗΣΥ: Αριθμός Απόφασης 798/2023 (σκέψη 14).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Για τον υπολογισμό του επιδόματος άδειας τα ημερομίσθια των αποδοχών άδειας ισούνται με τις ημέρες άδειας πολλαπλασιαζόμενες επί 1,2 (σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, καθώς και με τις ειδικότερες διατάξεις για την κανονική άδεια των μισθωτών, το ημερομίσθιο (και το αντίστοιχο 1/25 του μηνιαίου μισθού) αντιστοιχεί σε 6,66 ώρες εργασίας (ήτοι 6 ώρες και 40 λεπτά). Το ίδιο ισχύει, όχι μόνο για τούς μισθωτούς με σύστημα εξαήμερης εργασίας, αλλά και για τούς εργαζόμενους με σύστημα οκτάωρης πενθήμερης εργασίας. Η ρύθμιση αυτή στηρίζεται στο άρθρο 6 της ΕΓΣΣΕ με ημερομηνία 26/2/1975, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 133/1975 καθιερώνοντας την πενθήμερη οκτάωρη εργασία και στην οποία προβλέπεται ότι και οι μισθωτοί που απασχολούνται επί πέντε (5) ημέρες εβδομαδιαίως, αλλά επί οκτώ (8) ώρες ημερησίως ($5 \cdot 8 = 40$ ώρες εβδομαδιαίως), καλύπτουν με την εργασία τους (1 ώρα και 20 λεπτά επιπλέον των 6 ωρών και 40 λεπτών που αντιστοιχούν στο εξαήμερο) και την έκτη ημέρα εργασίας ανά εβδομάδα. Κατά συνέπεια, για τον υπολογισμό των αποδοχών άδειας σε τόσα ημερομίσθια, όσες είναι και οι ημέρες της ετήσιας κανονικής άδειας, λαμβάνεται υπόψη η αναλογία μεταξύ πέντε (5) και έξι (6) ημερών εργασίας, ώστε τα ημερομίσθια των αποδοχών άδειας για πενθήμερη απασχόληση να ισούνται με τις ημέρες άδειας πολλαπλασιαζόμενες επί 1,2 (βλ. ΔΕΝ, ο.π., σελ. 1162). Για την εξεύρεση του επιδόματος άδειας ακολουθείται ο εξής υπολογισμός: αριθμός ημερών άδειας $\times$ 1,2 $\times$ ποσό ημερομισθίου. Εφόσον, όμως το επίδομα άδειας υπερβαίνει το ποσό που αντιστοιχεί στα δεκατρία (13) ημερομίσθια ή στον μισό μηνιαίο μισθό, περιορίζεται σε αυτό, ενώ από τον έβδομο μήνα εργασίας εντός του ίδιου έτους και εξής, οι εργαζόμενοι δικαιούνται ολόκληρο το ετήσιο επίδομα άδειας, ήτοι μισό μηνιαίο μισθό.

2. ΑΕΠΠ : Αριθμός Απόφασης 555/2019 (σκέψη 56).

Οι συμμετέχοντες στον διαγωνισμό οφείλουν να υπολογίσουν στην οικονομική προσφορά τους το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια. Το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια είναι το επιπλέον κόστος που καλείται να καταβάλει ο εργοδότης στους εργαζόμενους αυτούς (συμπεριλαμβανομένων παντός είδους εισφορών και επιβαρύνσεων), που αντικαθιστούν όσους βρίσκονται σε νόμιμη κανονική άδεια κατά το χρόνο της άδειας τους. Η βάση υπολογισμού του προαναφερθέντος κόστους, καθώς

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

αφορά το σύνολο των αποδοχών που δικαιούνται κατά το νόμο να λάβουν οι εργαζόμενοι κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα συμπεριλαμβάνει όλες οι αποδοχές ήτοι τις βασικές μικτές αποδοχές συμπεριλαμβανομένου του επιδόματος και αποδοχών αδείας, του δώρου Πάσχα, του δώρου Χριστουγέννων, καθώς οι αποδοχές που δικαιούνται να λάβουν για εργασία κατά τις νυχτερινές ώρες, τις Κυριακές και τις Αργίες.

A.1.5. Όροι της Διακήρυξης

Όπως δίνονται αναλυτικά στο Κεφάλαιο Γενικές Παραδοχές της παρούσας έκθεσης.

A.2. Επι του θέματος. Εξέταση της βασιμότητας του λόγου προσφυγής 1.1

... 1.Οικονομική Προσφορά της επιχείρησης με διακριτικό τίτλο «...»

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΤ' ΑΤΟΜΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΙΑ 1 ΕΤΟΣ
1.	Μικτές αποδοχές προσωπικού	33	957,5458	31.599,01	379.188,10
2.	Εργοδοτικές Εισφορές ΙΚΑ	33	235,6942	7.777,91	93.334,89
3.	Επίδομα αδείας	33	39,8979	1.316,63	15.799,55
4.	Εργοδοτικές Εισφορές ΙΚΑ επιδόματος αδείας	33	9,7509	321,78	3.861,41
5.	Δώρο Πάσχα	33	47,9539	1.582,48	18.989,72
6.	Εργοδοτικές Εισφορές ΙΚΑ δώρου Πάσχα	33	11,7200	386,76	4.641,09
7.	Δώρο Χριστουγέννων	33	79,9230	2.637,46	31.649,54
8.	Εργοδοτικές Εισφορές ΙΚΑ δώρου Χριστουγέννων	33	19,5330	644,59	7.735,15
9.	Σύνολο εργατικών χωρίς εργοδοτικές εισφορές	33	1.125,32	37.135,58	445.626,91
10.	Σύνολο εργατικών με εργοδοτικές εισφορές	33	1.402,02	46.266,62	555.199,45
11.	Κόστος διοικητικής υποστήριξης			880,00	10.560,00
12.	Εργολαβικό κέρδος			132,84	1.594,04
13.	Νόμιμες υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεις, συμπεριλαμβανομένου του φόρου εισοδήματος 8%			5.215,54	62.586,51
14.	ΣΥΝΟΛΑ (€) (άνευ ΦΠΑ)			52.495,00 €	629.940,00 €
				Πενήντα Δυο χιλιάδες, Τετρακόσια Ενενήντα Πέντε ευρώ	Εξακόσιες Είκοσι Εννιά χιλιάδες, Εννιακόσια Σαράντα ευρώ
15.	ΣΥΝΟΛΑ (€) (συμπερ. ΦΠΑ)			65.093,80 €	781.125,60 €
				Εξήντα Πέντε χιλιάδες, Ενενήντα Τρία ευρώ και Ογδόντα λεπτά	Επτακόσιες Ογδόντα Μια χιλιάδες, Εκατόν Είκοσι Πέντε ευρώ και Εξήντα λεπτά

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

		ΜΙΣΘΟΣ ΜΗΝΙΑΙΟΣ		ΩΡΟΜΙΣΘΙΟ			
		34,84 € ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ * 26 ΗΜ		5,226 €			
ΗΜΕΡΕΣ	ΒΑΡΔΙΕΣ	Ώρες ανά κατηγορία προσαύξησης					
Δευ-Παρ	Δευ-Παρ	ΩΡΕΣ	ΑΤΟΜΑ	0%	25%	75%	100%
254	ΠΡΩΙ	8	20	40640			
254	ΑΠΟΓΕΥΜΑ	8	10	20320			
254	ΝΥΧΤΑ	8	1		2032		
Σάββατο	Σάββατο						
51	ΠΡΩΙ	8	4	1632			
51	ΑΠΟΓΕΥΜΑ	8	2	816			
51	ΝΥΧΤΑ	8	1		408		
Κυριακές & Αργίες	Κυριακές & Αργίες						
61	ΠΡΩΙ	8	4			1952	
61	ΑΠΟΓΕΥΜΑ	8	2			976	
61	ΝΥΧΤΑ	8	1				488
Σύνολο ετησίων ωρών ανά κατηγορία προσαύξησης				63.408	2.440	2.928	488
Κόστος ανά ώρα κατηγορίας				5,226	6,5325	9,1455	10,452
Κόστος ανά κατηγορία				331.370,21	15.939,30	26.778,02	5.100,58
				Σύνολο Μισθών & Προσαυξήσεων		379.188,10	
				Δώρο Χριστουγέννων		31.649,54	
				Δώρο Πάσχα		18.989,72	
				Επίδομα Αδείας		15.799,55	
				Σύνολο Εργατικού Κόστους		445.626,91	
				Εργοδοτικές Εισφορές		109.572,54	
				Συν.Εργατ.Κόστος με Εργ/κες Εισφ		555.199,45	

Ανάλυση Υποβληθείσας Προσφοράς

Ημερομίσθιο : 34,84€ ημερομίσθιο x 6/40 = 5,226€ ωρομίσθιο

Προσαύξηση Νυχτερινής απασχόλησης:

5,226€ x 25% = 1,3065€ ποσό προσαύξησης

Προσαύξηση απασχόλησης για Κυριακές & Αργίες:

5,226€ x 75% = 3,9195€ ποσό προσαύξησης,

Προσαύξηση Νυχτερινής απασχόλησης – Κυριακές, Αργίες:

5,226€ x 100% = 5,226€ ποσό προσαύξησης

Σύνολο ωρών ανά βάρδια και συνολική δαπάνη

6 ημέρες την εβδομάδα (Δε έως Παρ και Σάββ πρωινή και απογευματινή βάρδια)

63.408 ώρες x 5,226€ = 331.370,21€

6 ημέρες την εβδομάδα (Δε έως Παρ και Σάββ νυχτερινή βάρδια)

2.440 ώρες x 6,532€ = 15.939,30€

Κυριακή (πρωινή και απογευματινή βάρδια)

2.928 ώρες x 9,145€ = 26.778,02€

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Κυριακή (νυχτερινή βάρδια)

$488 \text{ ώρες} \times 10,452\text{€} = 5.100,58\text{€}$

Μικτές Αποδοχές

$331.370,21\text{€} + 15.939,30\text{€} + 26.778,02\text{€} + 5.100,58\text{€} = 379.188,10\text{€}$

Μικτό Ημερομίσθιο

$379.188,10\text{€} / 12 \text{ μήνες} / 26 \text{ ημερομίσθια} = 1.215,347\text{€}$

Το Δώρο Χριστουγέννων ισούται με 25 ημερομίσθια προσανζανόμενα κατά 1,041666

$1.215,347\text{€} \times 25 \text{ ημερομίσθια} \times 1,041666 = 31.649,66\text{€}$ συνολική δαπάνη

Το Δώρο Πάσχα ισούται με 15 ημερομίσθια προσανζανόμενα κατά 1,041666

$1.215,347\text{€} \times 15 \text{ ημερομίσθια} \times 1,041666 = 18.989,72\text{€}$ συνολική δαπάνη

Επίδομα Αδείας

$1.215,347\text{€} \times 13 \text{ ημερομίσθια} = 15.799,51\text{€}$ συνολική δαπάνη

Το Δώρο Χριστουγέννων, το Δώρο Πάσχα και το Επίδομα Αδείας έχουν υπολογισθεί με βάση τη κείμενη νομοθεσία.

Στη συνέχεια προχωρήσαμε στον έλεγχο υπολογισμού του κόστους αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια.

Το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια είναι το επιπλέον κόστος που καλείται να καταβάλει ο εργοδότης στους εργαζόμενους αυτούς (συμπεριλαμβανομένων παντός είδους εισφορών και επιβαρύνσεων) που αντικαθιστούν όσους βρίσκονται σε νόμιμη κανονική άδεια κατά το χρόνο της άδειας τους και η βάση υπολογισμού του καθώς αφορά το σύνολο των αποδοχών που δικαιούνται κατά το νόμο να λάβουν οι εργαζόμενοι κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, συμπεριλαμβάνει όλες οι αποδοχές ήτοι:

Τις βασικές μικτές αποδοχές συμπεριλαμβανομένου του επιδόματος και αποδοχών αδείας, του δώρου Πάσχα, του δώρου Χριστουγέννων, καθώς οι αποδοχές που δικαιούνται να λάβουν για εργασία κατά τις νυχτερινές ώρες, τις Κυριακές και τις Αργίες. Με βάση τα παραπάνω προχωρήσαμε στον υπολογισμό του.

Κάλυψη Κανονικής Άδειας

Μικτές αποδοχές + Δώρο Χριστουγέννων + Δώρο Πάσχα + Επίδομα Αδείας

ήτοι: $379.188,10\text{€} + 31.649,66\text{€} + 18.989,72\text{€} + 15.799,51\text{€} = 445.626,99\text{€}$

$445.626,99\text{€} / 12 \text{ μήνες} \times 24 / 26 \text{ ημερομίσθια (με βάση τη διάρκεια της σύμβασης)} = 34.279\text{€}$

Άδεια Αντικαταστάτη

$34.279\text{€} / 12 \text{ μήνες} = 2.856,583\text{€}$

Συνολική αποζημίωση αντικαταστατών εργαζομένων σε κανονική άδεια :

$34.279\text{€} + 2.856,583\text{€} = 37.135,58\text{€}$

Από τον έλεγχο που πραγματοποιήσαμε προκύπτει ότι:

Η Συνολική αποζημίωση αντικαταστατών εργαζομένων σε κανονική άδεια η οποία ανέρχεται στα 37.135,58€ δεν έχει υπολογισθεί και δεν συμπεριλαμβάνεται στην υποβληθείσα οικονομική προσφορά. Στο παραπάνω ποσό θα πρέπει να προστεθούν και οι εργοδοτικές εισφορές (24,44%).

Σημ.: Επισημαίνουμε το γεγονός ότι στην υποβληθείσα προσφορά δεν περιέχεται το ακριβές χρονικό διάστημα του υπολογισμού με βάση τη διάρκεια της σύμβασης που είναι ένα (1) έτος και το εργατικό κόστος που υπολογίζεται στην παραπάνω υποβληθείσα προσφορά έχει υπολογισθεί στην βάση των 366 ημερών (το έτος 2024 είναι δίσεκτο). Χωρίς τον ακριβή προσδιορισμό του χρονικού διαστήματος (ακριβή ημερομηνία έναρξης και λήξης αυτού) η κατανομή των ημερών έχει γίνει στη βάση : 254 εργάσιμες , 51 Σάββατα και 61 Κυριακές και Αργίες = 366 ημέρες.

Από τον έλεγχο της υποβληθείσας οικονομικής προσφοράς της επιχείρησης με διακριτικό τίτλο «...» προκύπτει ότι η εν λόγω εταιρεία στην οικονομική της προσφορά δεν έχει υπολογίσει το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

κανονική άδεια και συνεπώς η προσφορά της υπολείπεται του ελάχιστου νόμιμου εργατικού κόστους.... Επισημαίνοντας το γεγονός ότι :

i. Οι συμμετέχοντες στον διαγωνισμό οφείλουν να υπολογίσουν στην οικονομική προσφορά τους το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια.

ii. Οι δύο εκ των τριών διαγωνιζόμενων που συμμετείχαν στον διαγωνισμό έχουν υπολογίσει το κόστος αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια στις υποβληθείσες οικονομικές προσφορές τους.

Και λαμβάνοντας υπόψη τα κάτωθι:

1. Ότι η υποβληθείσα οικονομική προσφορά της συμμετέχουσας στον διαγωνισμό εταιρείας παροχής υπηρεσιών καθαριότητας για να είναι έγκυρη θα πρέπει να περιλαμβάνει το ελάχιστο εργατικό κόστος σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις της εργατικής και κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας, όπως αυτό διαμορφώνεται βάση των προβλεπόμενων από τη σύμβαση ημέρων και ωρών εργασίας. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν προκρίνεται κάποιος ιδιαίτερος τρόπος υπολογισμού αυτού του κόστους, ενόψει μη ειδικότερων προβλέψεων της διακήρυξης (πρβλ. ΣτΕ ΕΑ 272/2008, ΔΕφΠειρ 572/2022 κ.α.).

2. Την κείμενη κοινωνικοασφαλιστική και εργατική νομοθεσία.

3. Τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, τους ισχυρισμούς του διαγωνιζόμενου στην παρέμβαση του, τις απόψεις της Αναθέτουσας Αρχής.

4. Την εξέταση της υποβληθείσας οικονομικής προσφοράς. Τον μη υπολογισμό και συμπερίληψη του κόστους αντικατάστασης εργαζομένων σε κανονική άδεια στους εργαζόμενους που αντικαθιστούν όσους βρίσκονται σε νόμιμη κανονική άδεια κατά το χρόνο της άδειας τους όπως προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο λόγος προσφυγής 1.1. κρίνεται βάσιμος.». Επομένως, βάσει των αναλυτικώς εκτεθέντων στην ανωτέρω επιστημονική έκθεση, ο πρώτος λόγος της προσφυγής πρέπει να γίνει δεκτός. Τούτο, διότι, η συνολική αποζημίωση αντικαταστατών εργαζομένων σε κανονική άδεια, η οποία ανέρχεται στα 37.135,58€ (στο οποίο θα πρέπει να

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

προστεθούν και οι εργοδοτικές εισφορές (24,44%), δεν έχει υπολογισθεί και δεν συμπεριλαμβάνεται στην οικονομική προσφορά της παρεμβαίνουσας.

9.Επειδή, με τον δεύτερο λόγο της προσφυγής, η προσφεύγουσα βάλλει κατά της νομιμότητας της προσφοράς της εταιρείας «...» ισχυριζόμενη, ότι αυτή ήταν απορριπτέα τούτο, διότι, κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η οικονομική προσφορά της ανωτέρω εταιρείας είναι ασυνήθιστα χαμηλή, ως προς το δηλωθέν ποσό του κόστους διοικητικής υποστήριξης, πλημμελώς δε δεν κλήθηκε η ανωτέρω εταιρεία, κατ' άρθρο 88 του ν.4412/2016, σε παροχή διευκρινίσεων, κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας.

10.Επειδή, αναφορικά με τον δεύτερο λόγο της προσφυγής, λεκτέα τα κάτωθι. Στην υπ' αριθμό πρωτ. ΕΙΣ ΕΑΔΗΣΥ 3116/21.03.2024 επιστημονική έκθεση του Ευάγγελου Παλληκαρά, Οικονομολόγου, αναφέρονται τα εξής: **«Β.Εξέταση της βασιμότητας του λόγου προσφυγής 2....**

B.1.1. Νομοθετικό πλαίσιο

1.Άρθρο 68 του Ν. 3863/2010 (ΦΕΚ 115, τ. Α, 15-07-2010).

Άρθρο 68. 1.Η εκάστοτε αναθέτουσα αρχή, δηλαδή το Δημόσιο, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), οι φορείς και οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα, όπως αυτός προσδιορίζεται από τις οικείες διατάξεις, η οποία (αρχή) αναθέτει απευθείας ή προκηρύσσει διαγωνισμό για την ανάθεση παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, υποχρεούνται να ζητά από τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης (εργολάβοι) να αναφέρουν στην προσφορά τους, εκτός των άλλων, τα εξής:

..... Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης (εργολάβοι) υποχρεούνται, με ποινή αποκλεισμού, να εξειδικεύουν σε χωριστό κεφάλαιο της προσφοράς τους τα ως άνω στοιχεία. Στην προσφορά τους πρέπει να υπολογίζουν εύλογο ποσοστό διοικητικού κόστους παροχής των υπηρεσιών τους, των αναλώσιμων, του εργολαβικού τους κέρδους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων.....»

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

(Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 22 του Ν. 4144/2013 (ΦΕΚ 88, τ. Α', 18-04-2013)

2. Άρθρο 88 του Ν. 4412/2016 (ΦΕΚ 147, τ. Α, 08-08-2016). Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές.

1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής. Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής.

3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 2.

Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18.

4.. Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο, μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας, την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Αν η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει σχετικώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4782/2021.

B.1.2. Όροι Διακήρυξης

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

1. Όπως παρατίθενται στο κεφάλαιο Γενικές Παραδοχές τις παρούσας έκθεσης.

2.Κεφάλαιο 2.4.4 Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά» / Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών.

.....

Στην προσφορά τους πρέπει να υπολογίζουν εύλογο ποσοστό διοικητικού κόστους παροχής των υπηρεσιών τους, του εργολαβικού τους κέρδους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων

3. Κεφάλαιο 3.1.2.

... Εάν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με το αντικείμενο της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται τα άρθρα 88 και 89 ν. 4412/2016. Εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, η προσφορά απορρίπτεται ως μη κανονική.

4. Όροι της διακήρυξης αναφορικά με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια.

4.1. Κεφάλαιο 2.2.5. Οικονομική και Χρηματοοικονομική Επάρκεια. Σύμφωνα με το Κεφάλαιο 2.2.5 ..... «οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν στον διαγωνισμό θα πρέπει να διαθέτουν ..... παρ. δ) Ασφαλιστική κάλυψη Αστικής και Επαγγελματικής Ευθύνης ύψους κατ'ελάχιστο 3.000.000,00€ έναντι επαγγελματικών κινδύνων. Η εν λόγω ασφάλιση θα πρέπει να βρίσκεται σε ισχύ κατά την ημερομηνία υποβολής της προσφοράς. Επίσης, θα πρέπει να διαθέτει ασφαλιστήριο με το οποίο θα καλύπτεται η εκ του Νόμου ευθύνη του Αναδόχου, την οποία έχει την ιδιότητα του Εργοδότη για ποσό τουλάχιστον 1.000.000,00€ συνολικά και περιλαμβάνει την από τα άρθρα 657, 658 και 932 του ισχύοντος Α.Κ., προβλεπόμενη υποχρέωσή του. Σε περίπτωση που στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο προβλέπεται απαλλαγή του ασφαλιστή, πρέπει να υποβληθεί ως δικαιολογητικό συμμετοχής επί ποινή αποκλεισμού υπεύθυνη δήλωση του ν.

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

1599/1986 όπως εκάστοτε ισχύει, στην οποία θα δηλώνεται ότι ο οικονομικός φορέας θα καλύψει εξ ιδίων πόρων μέχρι το ποσό της απαλλαγής από τον ασφαλιστικό κίνδυνο και τις όποιες υλικές ζημιές και σωματικές βλάβες προκύψουν. Η υπεύθυνη δήλωση υπογράφεται ψηφιακά από τον προσφέροντα και δεν απαιτείται το γνήσιο της υπογραφής».

4.2. Κεφάλαιο 2.2.8.2. Αποδεικτικά μέσα. Σύμφωνα με το κεφάλαιο 2.2.8.2. παρ. Β.3. « Για την απόδειξη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας της παραγράφου 2.2.5 οι οικονομικοί φορείς προσκομίζουν:

1. Αντίγραφο Ασφαλιστηρίου Συμβολαίου Γενικής, Αστικής και Επαγγελματικής Ευθύνης ύψους τουλάχιστον 3.000.000,00€ και αντίγραφο Ασφαλιστηρίου Συμβολαίου Εργοδοτικής Ευθύνης ύψους τουλάχιστον 1.000.000.,000€. Σε περίπτωση που στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο προβλέπεται απαλλαγή του ασφαλιστή, πρέπει να υποβληθεί ως δικαιολογητικό συμμετοχής επί αποκλεισμού υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 όπως εκάστοτε ισχύει, στην οποία θα δηλώνεται ότι ο οικονομικός φορέας θα καλύψει εξ ιδίων πόρων μέχρι το ποσό της απαλλαγής τον ασφαλιστικό κίνδυνο και τις όποιες υλικές ζημιές και σωματικές βλάβες προκύψουν. Η υπεύθυνη δήλωση υπογράφεται ψηφιακά από τον προσφέροντα και δεν απαιτείται το γνήσιο της υπογραφής...Εάν ο οικονομικός φορέας, για βάσιμο λόγο, δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα ανωτέρω δικαιολογητικά, μπορεί να αποδεικνύει την οικονομική και χρηματοοικονομική του επάρκεια με οποιοδήποτε άλλο κατάλληλο έγγραφο...».

4.3. Κεφάλαιο 3.2. Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού Αναδόχου. Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του κεφαλαίου 3.2. «Μετά την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή αποστέλλει σχετική ηλεκτρονική πρόσκληση στον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινό ανάδοχο»), μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ και τον καλεί να υποβάλει εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδοποίησης σε αυτόν, τα αποδεικτικά έγγραφα νομιμοποίησης και τα πρωτότυπα ή αντίγραφα όλων των δικαιολογητικών που περιγράφονται στην παράγραφο 2.2.8.2. της παρούσας διακήρυξης, ως αποδεικτικά στοιχεία για τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού της

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

παραγράφου 2.2.3 της διακήρυξης, καθώς και για την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής των παραγράφων 2.2.4 - 2.2.8 αυτής».

4.4. Παράρτημα Ι. Άρθρο Β.8. Ασφάλιση του έργου. Σύμφωνα με αυτό «1. Ο Ανάδοχος οικονομικός φορέας υποχρεούται να συνάπτει και να διατηρεί, αποκλειστικά με δική του δαπάνη, ασφαλίσεις καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της παρούσας Σύμβασης σύμφωνα με τη Ελληνική νομοθεσία και τα προβλεπόμενα στην παρούσα Σύμβαση, για οποιεσδήποτε δραστηριότητες προβλέπονται ή εμπíπτουν στην παρούσα Σύμβαση, ιδίως δε την σχετικά με την ασφάλιση του προσωπικού του και για αστική ευθύνη έναντι τρίτων.

2. Ο Ανάδοχος οικονομικός φορέας θα εξασφαλίσει, ότι θα υφίστανται σε ισχύ οι κάτωθι αναφερόμενες ασφαλιστικές καλύψεις καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης του Έργου : i. Κάλυψη οποιασδήποτε Αστικής Ευθύνης προς οποιονδήποτε τρίτο, η οποία ανακύπτει από ή οφείλεται στην εκτέλεση του Έργου, περιλαμβανομένων αλλά όχι μόνο, περιπτώσεων θανάτου, σωματικών βλαβών, απώλειας ή ζημίας περιουσίας, ατυχηματικής ρύπανσης, ψυχικής οδύνης και ηθικής βλάβης, μέχρι εκείνων των ορίων ευθύνης τα οποία θα διατηρούσε σε ισχύ ένας συνετός λειτουργός έργου παρόμοιας φύσης, μεγέθους και χαρακτηριστικών του Έργου και τα οποία σε καμία περίπτωση δεν θα είναι χαμηλότερα των Ευρώ 100.000,00 € ανά γεγονός και Ευρώ 1.000.000,00 € αθροιστικά ετησίως. Στην κάλυψη θα περιλαμβάνεται ρητά και η εκ του Άρθρου 922 του Αστικού Κώδικα απορρέουσα ευθύνη της Υπηρεσίας (ευθύνη προστήσαντος)».

B.1.3. Αποφάσεις ΕΑΔΗΣΥ (και πρώην ΑΕΠΠ).

1.ΕΑΔΗΣΥ: Αριθμός Απόφασης Σ822/2022 (σκέψη 36, 37).

36. Επειδή κατά την ρητώς εκπεφρασμένη με τις διατάξεις του άρθρου 68 του Ν. 3863/10 βούληση του νομοθέτη, πρέπει να υπολογίζεται εύλογο - και κατά συνεκδοχή ελέγξιμο από τις αναθέτουσες αρχές, με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας και λογικής και τις παρεχόμενες από τις προσφέρουσες εταιρείες εξηγήσεις, ποσοστό διοικητικού κόστους και εργολαβικού κέρδους (ΣΤΕ 198/2013, ΔΕφΘεσσαλ. 344/2012, ΕλΣυν VI Τμ. 150/2014). Σε αντίθεση, ωστόσο, προς το κόστος αμοιβής του προσωπικού, που είναι δυνατόν να προσδιορίζεται επακριβώς με βάση αντικειμενικά δεδομένα, το διοικητικό

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

κόστος, το κόστος αναλωσίμων και το εργολαβικό κέρδος αποδίδονται αναγκαστικά με ορισμένη ελαστικότητα και πρέπει να εκτιμηθούν από τον αναθέτοντα φορέα ως εύλογα, προκειμένου η προσφορά να θεωρηθεί αποδεκτή. Η κρίση αυτή της αναθέτουσας αρχής ελέγχεται ως προς την τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής του ευχέρειας, σύμφωνα και με τα δεδομένα της κοινής πείρας (ΕΛΣυν VI Τμ. 1664/2012, 1725/2012, 143, 150, 159/2014).

37. Επειδή σε περίπτωση κατά την οποία διαγωνιζόμενος προβάλλει ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς περί υποβολής ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζόμενου, γεννάται αντίστοιχη υποχρέωσή της να απαντήσει επί των προβληθέντων ουσιωδών ισχυρισμών. Η απάντηση αυτή πρέπει να είναι νομίμως αιτιολογημένη, η δε νομιμότητα και επάρκεια της σχετικής αιτιολογίας αποτελεί αντικείμενο ελέγχου από την ΕΑΔΗΣΥ (βλ. ΣτΕ 7μ 726/2022, ΣτΕ 199/2021, 154/2021, ΕΑ ΣτΕ 12/2020) .....

B.1.4. Απόφαση 6/2016 της πρώην ΕΑΑΔΗΣΥ

«... (δυνάμει του άρθρου 2, παρ. 2, εδαφ. ια' του Ν. 4013/2011)».

2. Κατ αρχήν τονίζεται ότι στις νομοθετικές διατάξεις που αναφέρονται στις παρ 2 και 4 του Κεφ Ι της παρούσας εισήγησης, γίνεται χρήση των εννοιών «εύλογο ποσοστό διοικητικού κόστους», «ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές» και οι οποίες είναι αόριστες έννοιες και οι οποίες αφορούν και προσδιορίζουν τις οικονομικές προσφορές των προσφερόντων.

3. Με δεδομένο ότι ο νόμος δεν καθορίζει σε κάποια διάταξή του το διοικητικό κόστος που θεωρείται εύλογο στους σχετικούς διαγωνισμούς, δεν κρίνεται σκόπιμο και οι αναθέτουσες αρχές στις διακηρύξεις που συντάσσουν για διαγωνισμούς υπηρεσιών φύλαξης ή/και καθαριότητας να αναγράφουν ως εύλογο συγκεκριμένο ποσοστό διοικητικού κόστους. Και τούτο και λόγω του ότι με τον τρόπο αυτό καθοδηγείται ο ανταγωνισμός, αλλά και διότι «ο προσδιορισμός εύλογου διοικητικού και εργολαβικού κέρδους για την παροχή των ζητούμενων υπηρεσιών ανάγεται στον τρόπο άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας της παρεμβαίνουσας η οποία διαμόρφωσε την οικονομική

προσφορά της κατά την ελεύθερη κρίση της, αναλαμβάνοντας και το βάρος του επιχειρηματικού κινδύνου κατά τη διαμόρφωση της τιμής της προσφοράς της»¹. Τα κόστη δηλ αυτά εξαρτώνται από την φύση και το μέγεθος της συγκεκριμένης σύμβασης, το μέγεθος, τις συνθήκες οργάνωσης και τις δυνατότητες εκάστου προσφέροντος κλπ. Επιπλέον, με δεδομένο ότι η συντριπτική πλειοψηφία των διαγωνισμών για υπηρεσίες καθαριότητας ή φύλαξης διενεργείται επί τη βάση του κριτηρίου ανάθεσης αυτού της χαμηλότερης τιμής, οι διαγωνιζόμενες εταιρείες (εργολάβοι) καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια συμπίεσης του λειτουργικού κόστους εκτέλεσης του έργου που αναλαμβάνουν. Φυσικά κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης κατά το άρθρο 8 του ΠΔ 60/07, έχουν εκτιμηθεί από την Αναθέτουσα Αρχή όλες οι σχετικές παράμετροι (εργατικό κόστος, εκτιμώμενο διοικητικό κόστος, αναλώσιμα, εργολαβικό κέρδος κλπ).

6. Και τούτο καθότι, «ο υπολογισμός στις προσφορές ενός εύλογου ποσοστού διοικητικού κόστους παροχής των υπηρεσιών, των αναλωσίμων, του εργολαβικού τους οφέλους και των νόμιμων υπέρ Δημοσίου και τρίτων κρατήσεων, αποσκοπεί στην αναλυτική περιγραφή του κόστους παροχής των υπηρεσιών, ούτως ώστε να είναι ελέγξιμο το ύψος της οικονομικής προσφοράς σε σχέση με το αντικείμενο της υπηρεσίας. Σε αντίθεση, ωστόσο, προς το κόστος αμοιβής του προσωπικού, που είναι δυνατόν να προσδιορίζεται επακριβώς με βάση αντικειμενικά δεδομένα, το διοικητικό κόστος, το κόστος αναλωσίμων και το εργολαβικό κέρδος αποδίδονται αναγκαστικά με ορισμένη ελαστικότητα και πρέπει να εκτιμηθούν από την αναθέτουσα αρχή ως εύλογα, προκειμένου η προσφορά να θεωρηθεί αποδεκτή. Η κρίση αυτή της αναθέτουσας αρχής ελέγχεται ως προς την τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής της ευχέρειας, σύμφωνα και με τα δεδομένα της κοινής πείρας (ΕΣ, VI Τμ. 1664/2012, 1725/2012, 143, 150, 159/2014). [.....] (ΣΤΕ 3439/2014).

7..... Στους διαγωνισμούς καθαριότητας / φύλαξης, «.... η προσφορά δεν απορρίπτεται αν ο διαγωνιζόμενος επικαλεσθεί και αποδείξει ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ότι, ως εκ του τρόπου οργανώσεως της επιχείρησής του ή άλλων, ενδεχομένως, παραγόντων, δικαιολογείται το αναφερόμενο στην προσφορά του ύψος του διοικητικού κόστους. Εν πάσει περιπτώσει, αν η Αναθέτουσα Αρχή κρίνει, εν όψει και των υποβληθεισών εξηγήσεων, ότι, το

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

αναφερόμενο στην προσφορά του διαγωνιζομένου κόστος δεν είναι εύλογο, η προσφορά απορρίπτεται. Η κρίση αυτή της Αναθέτουσας Αρχής ως προς το εύλογο ή μη του διοικητικού κόστους υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο».

13. Σε κάθε, πάντως, περίπτωση, η άσκηση της σχετικής διακριτικής ευχέρειας της αναθέτουσας αρχής δεν εκφεύγει του δικαστικού ελέγχου, στη δε περίπτωση που διαγωνιζόμενος προβάλλει ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς περί υποβολής υπερβολικά χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζομένου, γεννάται υποχρέωση της Διοίκησης να απαντήσει επί των προβληθέντων ουσιωδών αυτών ισχυρισμών και όχι να τους αντιπαρέρχεται σιγή (πρβ. ΕΑ ΣΤΕ 295/2011, 1260, 841/2010, 127/2009, 1208/2008, 1257/2009 κ.α.)¹⁸. Τουναντίον, η ... οφείλει να επανέλθει και να :

α) ζητήσει από τον υποψήφιο ανάδοχο πληρέστερη ανάλυση της οικονομικής προσφοράς του με διευκρινίσεις για τον τρόπο υπολογισμού του κόστους ώστε να αιτιολογήσει την υπερβολικά χαμηλή προσφορά του, β) να απαντήσει με νόμιμη αιτιολογία επί αυτού του θέματος αλλά και επί των λοιπών σχετικών αιτιάσεων του συνδιαγωνιζόμενου και γ) εφ' όσον κρίνει ότι οι αιτιάσεις είναι ορθές, να επαναφέρει τα πράγματα στην προηγούμενη κατάσταση, ανακαλώντας την σχετική απόφαση και να συνεχίσει από αυτό το σημείο τον διαγωνισμό (ΕΑ ΣΤΕ 243/2011).

B.2. Επί του θέματος. Εξέταση της βασιμότητας του λόγου προσφυγής 2.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω εξετάσαμε την υποβληθείσα οικονομική προσφορά της επιχείρησης με διακριτικό τίτλο «...» και παραθέτουμε τα κάτωθι:

1. Οικονομική Προσφορά της επιχείρησης με διακριτικό τίτλο «...».

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Αριθμός των εργαζομένων :	33 άτομα
Ημέρες και ώρες εργασίας :	Σύμφωνα με το παρακάτω πρόγραμμα
Συλλογική σύμβαση εργασίας στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι (ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΕΤΑΙ αντίγραφο της) :	Επιχειρησιακή Συλλογική Σύμβασης Εργασίας (ΕΣ150.10.08.2023)
Ύψος του προϋπολογισμένου ποσού που αφορά τις πάσης φύσεως νόμιμες μικτές αποδοχές των εργαζομένων :	456.677,02 €
Ύψος των ασφαλιστικών εργοδοτικών εισφορών με βάση τα προϋπολογισθέντα ποσά :	111.611,86 € + 660,00 € (ΕΛΠΚ)
Διοικητικό κόστος (συμπ. Κόστος αναλ.) :	1.368,00 €
Εργολαβικό κέρδος :	118,64 €
Νόμιμες υπέρ του Δημοσίου και τρίτων κρατήσεις (2,1554%) και παρακράτηση φόρου 8%:	63.044,48 €
Συνολικό κόστος :	633.480,00 €

Σύμφωνα με την οικονομική προσφορά το διοικητικό κόστος ανέρχεται στο ποσό των 1.368,00 ευρώ και όπως προκύπτει από τη σημείωση στο αντίστοιχο πεδίο (συμπ. Κόστος αναλ.) σε αυτό συμπεριλαμβάνεται το κόστος αναλωσίμων υλικών.

Επισημαίνοντας το γεγονός ότι σύμφωνα με τις Γενικές Τεχνικές Προδιαγραφές – Υποχρεώσεις Αναδόχου όπως αυτές αναφέρονται στο ΠΑΡΑΡΗΜΑ Ι της Διακήρυξης:

- Ο ανάδοχος οικονομικός φορέας δεν επιβαρύνεται με δαπάνες υλικών καθαριότητας, μηχανημάτων, εξοπλισμού, ειδών ατομικής υγιεινής, σάκων απορριμμάτων, ύδρευσης, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, θέρμανσης, κλιματισμού και καυσίμων, τα οποία βαρύνουν το ... , με την προϋπόθεση της εύλογης χρήσης και κατανάλωσης από τον ανάδοχο.
- Ο ανάδοχος οικονομικός φορέας επιβαρύνεται με τα έξοδα των στολών του προσωπικού.
- Ο ανάδοχος οικονομικός φορέας επιβαρύνεται επίσης με την παροχή των παρακάτω ειδών ατομικής υγιεινής για τις ανάγκες των ασθενών, των επισκεπτών και του προσωπικού του ... . Οι εκτιμώμενες ποσότητες αυτών παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα (σημειώνοντας ότι ο αντίστοιχος πίνακας δεν συμπεριλαμβάνεται στη διακήρυξη).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Προκύπτει ότι στο κόστος αναλωσίμων υλικών δεν περιλαμβάνονται δαπάνες υλικών καθαριότητας, μηχανημάτων, εξοπλισμού, ειδών ατομικής υγιεινής, σάκων απορριμμάτων, ύδρευσης, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, θέρμανσης, κλιματισμού και καυσίμων, και οι δαπάνες αυτές βαρύνουν το ....

Εξετάζοντας το ανωτέρω αναφερόμενο στοιχείο (διοικητικό κόστος) όπως αυτό περιέχεται στις υποβληθείσες οικονομικές προσφορές των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στον διαγωνισμό προέκυψε ο κάτωθι πίνακας

Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει το υπό εξέταση στοιχείο για κάθε μια από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στον εν λόγω διαγωνισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ (ποσά σε ευρώ, μηνιαίο κόστος)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	2. ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΕΥ ΦΠΑ	3. % (Στήλη 1 δια Στήλη 2)
...	880,00	52.495,00	1,68%
...	971,67	53.313,37	1,82%
...	114,00	52.790,00	0,22%

Πηγή : Υποβληθείσες οικονομικές προσφορές στον διαγωνισμό.

Από την σύγκριση των υποβληθεισών προσφορών των συμμετεχόντων στον διαγωνισμό προκύπτει ότι υπάρχουν ενδείξεις ότι το υπό εξέταση στοιχείο (διοικητικό κόστος) είναι ιδιαίτερος χαμηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες υποβληθείσες προσφορές.

2.Η προσφεύγουσα επιχείρηση ««...» στην προσφυγή της υποστηρίζει ότι «.....Συγκεκριμένα, η εταιρεία ... δήλωσε κόστος διοικητικής υποστήριξης ύψους 1.368,00€ ετησίως ως προκύπτει από την κάτωθι υποβληθείσα οικονομική της προσφορά «πίνακας της οικονομικής προσφοράς»

Οι δε δύο λοιποί οικονομικοί φορείς, ήτοι η εταιρεία μας και η εταιρεία ... δήλωσαν ποσό διοικητικού κόστους ανερχόμενο σε: 10.560,00€ η εταιρεία ... και 11.660,00€ η εταιρεία μας. Από μία απλή ανάγνωση των τριών ποσών προκύπτει εξόφθαλμη απόκλιση μεταξύ των υποβληθεισών οικονομικών ποσών του κονδυλίου του διοικητικού κόστους (κόστους διοικητικής υποστήριξης) των τριών συμμετεχόντων οικονομικών φορέων που μάλιστα καταφανώς η

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

υποβληθείσα τιμή της εταιρείας ... παρίσταται ως ασυνήθιστα χαμηλή. Από μόνη δηλαδή την σύγκριση των υποβληθέντων ποσών η αναθέτουσα αρχή όφειλε να διαγνώσει το ασυνήθιστα χαμηλό της οικονομικής προσφοράς της εν λόγω εταιρείας και να ενεργοποιήσει την διαδικασία του άρθρου 88 του ν.4412/2016 περί κλήσης της σε διευκρινίσεις...από τις τεχνικές προδιαγραφές της εν θέματι διακήρυξης, η εκάστοτε συμμετέχουσα εταιρεία όφειλε να προϋπολογίσει τουλάχιστον: κόστος αναλογικής επιβάρυνσης ασφαλιστηρίου συμβολαίου, κόστος ιατρού εργασίας και τεχνικού ασφαλείας, κόστος έκδοσης και διατήρησης εγγυητικής επιστολής συμμετοχής καθώς και κόστος έκδοσης εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης, ... και στολές εργαζομένων καθώς και έξοδα εκπαίδευσης του προσωπικού της.

Κόστος έκδοσης εγγυητικής επιστολής συμμετοχής:

Η εν λόγω εταιρεία έχει προσκομίσει την από 10-11-2023 εγγυητική επιστολή συμμετοχής της Τράπεζας ... Σύμφωνα δε με τον επίσημο τιμοκατάλογο της υπό κρίση Τράπεζας

[\(<https://www... pdf>\)](https://www... pdf)

το κόστος έκδοσης εγγυητικής επιστολής συμμετοχής ανέρχεται σε 0,50% για κάθε τρίμηνο, δηλαδή $12.932,00\text{€} \times 0,50\% = 64,66\text{€}$ ανά τρίμηνο. Άρα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η προσκομισθείσα εγγυητική επιστολή συμμετοχής της εν λόγω εταιρείας ρητώς ισχύει έως και την 31-1-2025 συνάγεται (έκδοση αυτής την 10-11-2023) $\times 4$ τρίμηνα = θα απαιτηθεί κόστος έκδοσης και διατήρησης αυτής ύψους 258,64€ (πρβλ. ΔΕφαΘ 1477/2022, ΔΕφαΘ 416/2023).

Επιπρόσθετα,

ακόμη και για κόστος έκδοσης εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης από το ... υπό την ευνοϊκότερη εκδοχή θα απαιτηθεί ποσό ύψους 50,00€ κατ' ελάχιστον.

Παράλληλα, για κόστος ιατρού εργασίας και τεχνικού ασφαλείας για 33 άτομα θα απαιτηθούν 13,12 ώρες (Επισυνάπτεται σχετικό αρχείο ... για γιατρό εργασίας και τεχνικό ασφαλείας) όπως προκύπτει από το ... Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψιν ακόμα και το χαμηλότερο ωρομίσθιο που ανέρχεται σε 6,00 € ανά ώρα, το οποίο βέβαια δεν είναι αντίστοιχο με το αναλογούν για απασχόληση τέτοιου εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού, το ελάχιστο

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

κόστος τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας για το υπό ανάθεση έργο ανέρχεται σε: 13,12 ώρες ετησίως αντίστοιχα χ 7,00 € ωρομίσθιο = 91,84 € για γιατρό εργασίας και 91,84 €, για τεχνικό ασφαλείας . Συνεπώς για κόστος αυτού θα απαιτηθεί κατ' ελάχιστο ποσό ύψους: 183,68 Ευρώ.

Προκειμένου για κόστος ασφαλιστηρίου συμβολαίου και λαμβάνοντας υπόψη το υποβληθέν εκ μέρους της ασφαλιστήριου συμβόλαιο της ... (αρ. συμβολαίου ... και ανανεωτήριο αυτού με αριθμ...) προκύπτει ότι η εταιρεία καταβάλλει ασφάλιστρα ως ρητώς αναγράφεται στη σελίδα 6 αυτού ποσού ύψους 45.800 ευρώ ετησίως. Άρα λαμβάνοντας υπόψη ότι ως αναγράφεται στη σελίδα 40 του επίμαχου ασφαλιστηρίου:

Τότε προκύπτει αναλογική επιβάρυνση για έκδοση πρόσθετης πράξης ασφαλιστηρίου συμβολαίου με συνασφαλιζόμενη και την υπό κρίση αναθέτουσα αρχή το ποσό των 1.381,59€ κατ' ελάχιστο. Συγκεκριμένα: $45.800 / 21.000.000,00$ (εκτιμώμενα ετήσια έσοδα που λήφθηκαν υπόψη για την έκδοση του ασφαλιστηρίου) = 0,21810% συντελεστής. $633.480,00$ € (συνολική προσφορά της για ένα έτος χωρίς ΦΠΑ) x 0,21810% = 1.381,59

..... για κόστος ... και στολών των 33 εργαζομένων (σελ. 42 της διακήρυξης όπου ορίζεται ότι: «Ο ανάδοχος οικονομικός φορέας και το προσωπικό του οφείλει να τηρεί αυστηρά τους κανόνες πρόληψης ατυχημάτων για την προσωπική ασφάλεια κάθε εργαζομένου. Την ευθύνη για την τήρηση των κανόνων αυτών έχει ο ανάδοχος. Οι στολές του προσωπικού πρέπει να είναι καθαρές και ευπρεπείς. Σε κάθε εργαζόμενο πρέπει να διατεθούν τουλάχιστον δύο (2) στολές εργασίας οι οποίες θα αναγράφουν την επωνυμία και το λογότυπο του αναδόχου. Το χρώμα των στολών εργασίας πρέπει να εγκριθεί από το ..., ώστε να μην ομοιάζει με τον χρωματισμό των στολών εργασίας του προσωπικού του ... .») προκύπτει ότι για 2 στολές για έκαστο εργαζόμενο με κόστος στολής κατ' ελάχιστο ύψους 3.168,00 όφειλε να προϋπολογίσει ελάχιστο ποσό ύψους 1.584,00 Ευρώ. επισυνάπτουμε τιμολόγιο αγοράς , από το οποίο προκύπτει ότι μια πλήρη στολή εργαζομένου στην καθαριότητα , κοστίζει στην εταιρεία μας 48,00 ευρώ . Ακόμη και αν υποθέσουμε ότι θα μπορούσε να είχε έκπτωση 50% η κάθε στολή θα κόστιζε 24,00 ευρώ για έκαστο άτομο και για το

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

σύνολο των ατόμων 792,00€ (24,00 ευρώ X 33 άτομα) X 2 στολές το κάθε άτομο = 1.584,00 σύνολο δαπάνης.

Τέλος, προκειμένου για έξοδα εκπαίδευσης όφειλε να προϋπολογίσει ποσό ύψους 100,00 ευρώ κατ' ελάχιστον καθόσον ρητώς απαιτείται και το κοστολογήσιμο αυτό μερικότερο κονδύλιο διοικητικής υποστήριξης κατά τα αναφερόμενα στη σελ. 41 της διακήρυξης (πρβλ. «Ο ανάδοχος οικονομικός φορέας είναι υπεύθυνος για τη συνεχή ενημέρωση και εκπαίδευση του προσωπικού του για θέματα που αφορούν την χρήση των υλικών καθαριότητας, την τεχνολογία και υγιεινή ώστε να υλοποιούνται οι νομοθετικές απαιτήσεις. Τα έξοδα αυτά βαρύνουν αποκλειστικά τον ανάδοχο....

Συνεπώς, τα μερικότερα κατ' ελάχιστο κοστολογήσιμα κονδύλια του κόστους διοικητικής υποστήριξης που όφειλε να υπολογίσει η εταιρεία ... ανέρχονται σε: 3.557,51€ ,μόνο με τα κόστη που περιγράφονται ως κάτωθι:

Κόστος εγγυητικής επιστολής συμμετοχής (έκδοση και διατήρηση): 258,64€

Κόστος εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης: 50,00€

Κόστος αναλογικής επιβάρυνσης ασφαλιστηρίου συμβολαίου: 1.381,59€

Κόστος .. και στολών εργαζομένων: 1.584,00€

Κόστος εκπαίδευσης: 100,00€

Κόστος τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας: 183,68€

Ως προκύπτει ευθαρσώς το δηλωθέν εκ μέρους της κονδύλιο ύψους 1.368,00€ ουδόλως δε επαρκεί για την κάλυψη των ανωτέρω, ως αποδείχθηκε με βάση τη δική της προσφορά και αντικειμενικά στοιχεία και ως εκ τούτου η αναθέτουσα αρχή που έκανε αυτή αποδεκτή δίχως να διαγνώσει το ασυνήθιστα χαμηλό ύψος της και την καλέσει σε παροχή εξηγήσεων κατ' άρθρο 88 του ν.4412/2016 έσφαλε καθιστάμενης της απόφασής της ακυρωτέας ως προς τούτο.»

3. Η επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «...» δεν κατέθεσε παρέμβαση (όπως προκύπτει από την εξέταση του φακέλου της υπόθεσης).

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

4. Η Αναθέτουσα Αρχή με το υπ' αρ. πρωτ... /04-03-2024 έγγραφο κατέθεσε τις απόψεις της επί της προσφυγής (με ΓΑΚ 230/2024). Στο εν λόγω έγγραφο δεν περιέχονται απόψεις επί του συγκεκριμένου λόγου προσφυγής.

###

Επί του θέματος:

Η οικονομική προσφορά κάθε διαγωνιζομένου πρέπει να περιλαμβάνει εύλογο διοικητικό κόστος για την παροχή των υπηρεσιών του, και παράλληλα να καταλείπει κάποιο περιθώριο κέρδους, ώστε να μην θέτει σε κίνδυνο την εκτέλεση της σύμβασης που πρόκειται να συναφθεί. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι διοικητικό κόστος, το οποίο αντιστοιχεί στις λειτουργικές δαπάνες της επιχείρησης και τα επιμέρους στοιχεία αυτού, δεν είναι εκ των προτέρων καθορισμένο από το νομοθετικό πλαίσιο. Η υποχρέωση του διαγωνιζομένου να προϋπολογίσει το διοικητικό κόστος δεν προσδιορίζεται κατά τρόπο ειδικό ως προς το ελάχιστο ύψος του (βλ. νομοθετικό πλαίσιο και όρους διακήρυξης). Κατά συνέπεια το διοικητικό κόστος εξετάζεται ως

προς το αν είναι εύλογο και όχι ως προς την απόλυτη ακρίβεια του υπολογισμού του. Άλλωστε, η Αναθέτουσα Αρχή γνωρίζει ότι ο διαγωνιζόμενος που συμμετέχει στο διαγωνισμό έχει τη διακριτική ευχέρεια και την επιχειρηματική ελευθερία να διαμορφώνει το κέρδος του, αναλαμβάνοντας κατ' αυτό τον τρόπο τον κίνδυνο/το ρίσκο ενός χαμηλού κέρδους από την εκτέλεση του έργου. Δυνάμει των όρων της διακήρυξης και του άρθρου 88 του Ν. 4412/2016 η Αναθέτουσα Αρχή και μόνο αυτή δύναται να ασκήσει την οικεία αρμοδιότητα περί του ουσιαστικού ελέγχου των υποβληθεισών οικονομικών προσφορών (ΣΤΕ602/2021, ΕΑ ΣΤΕ 288/2020). Η Αναθέτουσα Αρχή οφείλει κατόπιν ενδεδειγμένου ελέγχου να εντοπίσει την υποβληθείσα προσφορά για την οποία υπάρχει σχετική υπόνοια (ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά), να καλέσει την εν λόγω επιχείρηση προκειμένου αυτή να καταθέσει τις αναγκαίες διευκρινίσεις, να εξετάσει τις εξηγήσεις που παρείχε ο διαγωνιζόμενος και να αποφασίσει σχετικά με το αν θα δεχθεί ή αν θα απορρίψει την προσφορά.

Σε αντίθεση, ωστόσο, προς το κόστος αμοιβής του προσωπικού, που είναι δυνατόν και πρέπει να προσδιορίζεται επακριβώς με βάση αντικειμενικά δεδομένα, το διοικητικό κόστος, το κόστος αναλωσίμων και το εργολαβικό

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

κέρδος εναπόκειται στην Αναθέτουσα Αρχή να εκτιμηθούν ως εύλογα, προκειμένου η προσφορά να θεωρηθεί αποδεκτή. Η κρίση αυτή της αναθέτουσας αρχής ελέγχεται ως προς την τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής της ευχέρειας, σύμφωνα και με τα δεδομένα της κοινής πείρας (ΕλΣυν VI Τμ. 1664/2012, 1725/2012, 143, 150, 159/2014). (βλ. σκέψη 15, ΑΕΠΠ 103/2018).

Η προσφεύγουσα προκειμένου να στηρίξει τους ισχυρισμούς της προβαίνει στον υπολογισμό του διοικητικού κόστους και επιχειρεί κατανομή αυτού στα επιμέρους κόστη όπως αυτά παρατίθενται στην εν λόγω προσφυγή. Το κόστος αυτό με βάση τους υπολογισμούς της ανέρχεται στα 3.557,91 ευρώ και αναλύεται παρακάτω.

Κόστος εγγυητικής επιστολής συμμετοχής (έκδοση και διατήρηση):	258,64€
Κόστος εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης:	50,00€
Κόστος αναλογικής επιβάρυνσης ασφαλιστηρίου συμβολαίου:	1.381,59€
Κόστος ... και στολών εργαζομένων:	1.584,00€
Κόστος εκπαίδευσης:	100,00€
Κόστος τεχνικού ασφαλείας και ιατρού εργασίας:	183,68€

Ελλείπει πρόσθετων στοιχείων (επιμέρους ανάλυση του διοικητικού κόστους από την «...» η οποία δεν κατέθεσε την παρέμβαση όπως είχε δικαίωμα) επιχειρούμε την ειδικότερη εξέταση για τα επιμέρους κόστη του διοικητικού κόστους ήτοι της αναλογικής επιβάρυνσης ασφαλιστηρίου συμβολαίου και του κόστους ... και στολών εργαζομένων τα οποία αθροίζουν στο ποσό των 2.965,59 ευρώ που ανεβάζουν (σύμφωνα με τους ισχυρισμούς) πολύ παραπάνω το διοικητικό κόστος σε σχέση με τα 1.368 ευρώ που περιλαμβάνονται στην οικονομική προσφορά της εταιρείας με διακριτικό τίτλο ...

Όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα “προκύπτει αναλογική επιβάρυνση για έκδοση πρόσθετης πράξης ασφαλιστηρίου συμβολαίου με συνασφαλιζόμενη και την υπό κρίση αναθέτουσα αρχή το ποσό των 1.381,59€ κατ’ ελάχιστο. Συγκεκριμένα: 45.800 / 21.000.000,00 (εκτιμώμενα ετήσια έσοδα που λήφθηκαν

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

υπόψη για την έκδοση του ασφαλιστηρίου) = 0,21810% συντελεστής.
633.480,00 € (συνολική προσφορά της για ένα έτος χωρίς ΦΠΑ) x 0,21810% =
1.381,59»

Όπως προκύπτει από την επισκόπηση του φακέλου της υπόθεσης ο εν λόγω οικονομικός φορέας (...) κατέθεσε ασφαλιστήριο συμβόλαιο αστικής και επαγγελματικής ευθύνης (αρ. συμβολαίου ... , ανανεωτήριο ...), το οποίο ήταν σε ισχύ κατά το χρόνο υποβολής της προσφοράς. Επίσης, κατέθεσε υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 περί ασφαλιστηρίων συμβολαίων (διατήρηση σε ισχύ του συμβολαίου αυτού σε όλη τη διάρκεια της διαγωνιστικής διαδικασίας και της υπό ανάθεση σύμβασης σε περίπτωση που κηρυχθεί ανάδοχος). Σημειώνεται ότι η ασφαλιστική κάλυψη αστικής και επαγγελματικής ευθύνης καθώς και η εκ του νόμου ευθύνη του αναδόχου, με την ιδιότητα του εργοδότη καλύπτει τους όρους της διακήρυξης αναφορικά με τα ποσά που αναγράφονται.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι :

- i. Η εταιρία διαθέτει ασφαλιστήριο συμβόλαιο κατά το χρόνο υποβολής της οικονομικής προσφοράς.
- ii. Το δε κόστος του ασφαλιστηρίου συμβολαίου αποτελεί πάγια δαπάνη της εταιρείας, ανερχόμενη ετησίως στα 45.000 ευρώ (ασφάλιστρα, σελ. 6 του ασφαλιστηρίου συμβολαίου), δαπάνη που πραγματοποιείται σταθερά ανεξαρτήτως του εάν η επιχείρηση ανακηρυχθεί ανάδοχος του συγκεκριμένου έργου ή άλλων.

Κρίνουμε ότι δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί αναλογικής επιβάρυνσης για έκδοση πρόσθετης πράξης ασφαλιστηρίου συμβολαίου με συνασφαλιζόμενη την Αναθέτουσα Αρχή (ποσού 1.381,59€) αφού ο ανάδοχος δεν επιβαρύνεται με την υποχρέωση καταβολής επασφαλιστρών λόγω ανάληψης της υπό ανάθεση σύμβασης. Συνεπώς, δεν αποδεικνύεται βάσιμα ότι το κόστος ασφαλιστηρίου συμβολαίου υπολείπεται του απαιτούμενου για την εκτέλεση της σύμβασης ελάχιστου ποσού ασφαλιστηρίου και άρα η προσφορά της εν λόγω εταιρείας καθίσταται εξ' αυτού του λόγου ζημιογόνος.

Στην παραπάνω σκέψη λάβαμε υπόψη μας και το μέσο όρο των γενικών ετήσιων κύκλων εργασιών της εταιρείας τα τελευταία τρία έτη (21.751.910,19

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

ευρώ) καθώς και το μέσο όρο των ειδικών ετήσιων κύκλων εργασιών την τελευταία τριετία – από την παροχή υπηρεσιών καθαριότητας (7.472.762,16 ευρώ) ο οποίος είναι αρκετά υψηλός σε σχέση με την προϋπολογισθείσα δαπάνη για την εκτέλεση του εν λόγω έργου.

Αναφορικά με το κόστος για στολές εργαζομένων το οποίο με βάση τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας ανέρχεται στα 1.584,00€ σημειώνουμε ότι η χρήση υλικών πόρων (όπως οι στολές προσωπικού, τα είδη υγιεινής για το απασχολούμενο προσωπικό του αναδόχου) από τη στιγμή που από κανένα όρο της διακήρυξης ή από την ίδια την οικονομική προσφορά δεν προκύπτει ότι θα προσληφθεί ειδικά για το εν λόγω έργο πρόσθετο προσωπικό δεν είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει πρόσθετο διοικητικό κόστος (24,00 ευρώ για κάθε στολή x 33 άτομα x 2 στολές το κάθε άτομο = 1.584,00 σύνολο κόστους) το οποίο θα έπρεπε να συνυπολογιστεί κατά τη διαμόρφωση της οικονομικής προσφοράς αφού δύναται οι πόροι αυτοί να βρίσκονται ως απόθεμα στις αποθήκες της εν λόγω εταιρείας.

###

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω καταλήγουμε στα εξής:

1. Η επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «...» υπολογίζει στην προσφορά της κόστος διοικητικής υποστήριξης το οποίο σε κάθε περίπτωση δεν είναι μηδενικό (ανέρχεται στο 0,21% επί της συνολικής δαπάνης άνευ ΦΠΑ). Δύναται όμως να χαρακτηριστεί ως εύλογο. Ο δε προσδιορισμός αυτού από την διαγωνιζόμενη ανάγεται στην επιχειρηματική της ελευθερία.

2. Από την εξέταση του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει ότι η Αναθέτουσα Αρχή έκρινε ότι η υποβληθείσα προσφορά καλύπτει τους Όρους της Διακήρυξης και είναι σύμφωνη με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και δεν απαιτήθηκε από τη μεριά της να ενεργοποιήσει όσα προβλέπονται (περί ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς - άρθρο 88 του Ν. 4412/2016).

3. Η προσφεύγουσα επιχείρηση στην προσφυγή της ισχυρίζεται ότι η κατατεθειμένη προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή. Οι δε ισχυρισμοί της μπορεί να είναι ειδικοί, και συγκεκριμένοι παραθέτοντας υπολογισμούς αναφορικά με το κόστος διοικητικής υποστήριξης όμως ως προς τα ειδικά κόστη βασίζονται σε

παραδοχές που η ίδια κάνει που όπως αναλύθηκε παραπάνω (ασφαλιστήριο συμβόλαιο, στολές προσωπικού) δεν είναι απόλυτα ακριβείς.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο λόγος προσφυγής 2. κρίνεται αβάσιμος.». Επομένως, βάσει των αναλυτικώς εκτεθέντων στην ανωτέρω επιστημονική έκθεση, ο δεύτερος λόγος τυγχάνει απορριπτέος, καθώς η προσφορά της εταιρείας «...» δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή, ως προς το κόστος διοικητικής υποστήριξης.

11.Επειδή, με τον τρίτο λόγο της προσφυγής η προσφεύγουσα βάλλει κατά της νομιμότητας των προσφορών της παρεμβαίνουσας και της εταιρείας «...», ισχυριζόμενη, ότι αυτές ήταν απορριπτέες. Τούτο, διότι, κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, οι ανωτέρω εταιρείες έχουν προσφέρει μόνον ένα άτομο για νυχτερινή απασχόληση, το οποίο όμως ουδόλως μπορεί να καλύψει και να ανταποκριθεί επαρκώς στις απαιτήσεις της διακήρυξης.

12. Επειδή, αναφορικά με τον τρίτο λόγο της προσφυγής, λεκτέα τα κάτωθι: Στην διακήρυξη (σελ. 51) ορίζονται τα εξής: «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ (ενδεικτικά)

Ανάλογα με τη χρήση του χώρου καθορίζεται η συχνότητα του καθαρισμού και της απολύμανσης, όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες. Ανεξαρτήτως αυτών, σε κάθε περίπτωση, για κάθε εργασία και κάθε χώρο εργασίας καθορίζεται από το ... ο χρόνος παροχής αυτής, καθώς επίσης και οι ώρες έναρξης και λήξης αυτής. Οι εργασίες καθαρισμού γίνονται στα χρονικά διαστήματα που δεν εμποδίζεται η λειτουργία των χώρων του ... .

Ενδεικτικά ωράρια καθαρισμού:

Κοινόχρηστοι χώροι: Καθημερινά από 06:00 μέχρι 22:00.

Νοσηλευτικά τμήματα - δωμάτια νοσηλείας: Καθημερινός καθαρισμός από 06:00 μέχρι 13:00. Απογευματινό σκούπισμα - σφουγγάρισμα και αποκομιδή απορριμμάτων από 15:00 μέχρι 20:00. Κάλυψη εκτάκτων αναγκών από 20:00 μέχρι 06:00.

Μονάδες Εντατικής: Καθαρισμοί από 06:00 μέχρι 22:00 και κάλυψη εκτάκτων αναγκών από 22:00 μέχρι 06:00.

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Εξωτερικά ιατρεία: Καθημερινός καθαρισμός από 6:00 μέχρι 8:00 και από 15:00 μέχρι 22:00.

Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών: Καθημερινός καθαρισμός καθ' όλη τη διάρκεια του 24ώρου.

Διαγνωστικά Εργαστήρια: Καθημερινός καθαρισμός από 06:00 μέχρι 16:00.

Απογευματινή αποκομιδή απορριμμάτων και κάλυψη εκτάκτων αναγκών.

Γραφεία: Καθημερινές εργασίες από 06:00 μέχρι 16:00.

Χειρουργεία: Ενδιάμεσοι καθαρισμοί: από 07:00 μέχρι λήξη επεμβάσεων.

Τελικός καθαρισμός: από τη λήξη επεμβάσεων έως 06:00.

Πλυντήρια: Καθαρισμός από 07:00 μέχρι 14:00.

Αποθήκες: Καθημερινά από 07:00 μέχρι 08:30. Ο καθαρισμός γίνεται παρουσία του αποθηκάρου και όχι εκτός ωραρίου εργασίας για λόγους ασφαλείας.

Μηχανοστάσια: Περιοδικός γενικός καθαρισμός (τουλάχιστον μηνιαίως).

Οι γενικοί καθαρισμοί θα γίνονται μηνιαία κατόπιν συνεννόησης με την προϊσταμένη ή τον υπεύθυνο του κάθε τμήματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ :

1. Εκτός του ωραρίου τακτικών-προγραμματισμένων εργασιών απαιτείται 24ωρη κάλυψη του ... για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών.

2. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες εργασιών, Π.χ. σε ένα όροφο να απαιτείται καθαρισμός θαλάμου, καθαρισμός γραφείων, καθαρισμός κοινοχρήστων χώρων κλ.π., είναι προφανές ότι θα πρέπει να γίνει συντονισμός και να εξασφαλιστεί η αλληλουχία εκτέλεσης των εργασιών».

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, ότι: «...Ως προκύπτει από τα ανωτέρω, απαιτείται να παρέχεται νυχτερινή κάλυψη σε υπηρεσίες καθαριότητας των κάτωθι χώρων του ... : Α) Νοσηλευτικών Τμημάτων και Δωματίων Νοσηλείας (έκτακτες ανάγκες από 22:00 έως 06:00) Β) Μονάδων Εντατικής (έκτακτες ανάγκες από 22:00 έως 06:00) Γ) Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών (όλο το 24ωρο συνεπώς και κατά τις νυχτερινές ώρες) Παράλληλα, ως αναφέρεται

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

εκτός του ωραρίου των τακτικών – προγραμματισμένων εργασιών απαιτείται 24ωρη κάλυψη όλου του ... για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Και οι δύο έτερες συμμετέχουσες εταιρίες έχουν προσφέρει ένα (1) άτομο για νυχτερινή απασχόληση, που όμως ουδόλως δύναται να καλύψει και να ανταποκριθεί επαρκώς κατά τις απαιτήσεις της διακήρυξης». Πράγματι, από την επισκόπηση των οικονομικών προσφορών της παρεμβαίνουσας και της εταιρείας «...», προκύπτει, ότι αυτές έχουν προσφέρει μόνον ένα άτομο για νυχτερινή απασχόληση. Η παρεμβαίνουσα επάγεται, ότι η απασχόληση ενός ατόμου εκ μέρους της, κατά την νυχτερινή εργασία, είναι επαρκής, διότι δεν θα απασχοληθεί μόνο το προσωπικό της, αλλά θα απασχοληθεί επικουρικά και το προσωπικό, που διαθέτει το ..., επί τη βάση ατομικών συμβάσεων ορισμένου χρόνου. Η αναθέτουσα συντάσσεται με τους ισχυρισμούς της παρεμβαίνουσας και προσθέτει ότι, σε κάθε περίπτωση, στην διακήρυξη δεν ορίζεται ελάχιστος αριθμός εργαζομένων κατά την νυχτερινή βάρδια. Εν προκειμένω, κατά τ' ανωτέρω οριζόμενα στην διακήρυξη, απαιτείται να παρέχεται νυχτερινή κάλυψη σε υπηρεσίες καθαριότητας των κάτωθι χώρων του ... : α) των νοσηλευτικών τμημάτων και δωματίων νοσηλείας (έκτακτες ανάγκες από 22:00 έως 06:00), β) των μονάδων εντατικής (έκτακτες ανάγκες από 22:00 έως 06:00), γ) του τμήματος επειγόντων περιστατικών (όλο το 24ωρο συνεπώς και κατά τις νυχτερινές ώρες). Παράλληλα, ορίζεται, ότι, εκτός του ωραρίου τακτικών-προγραμματισμένων εργασιών, απαιτείται 24ωρη κάλυψη του ... για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και ότι στις περιπτώσεις, που υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες εργασιών, π.χ. σε ένα όροφο να απαιτείται καθαρισμός θαλάμου, καθαρισμός γραφείων, καθαρισμός κοινοχρήστων χώρων κλ.π., είναι προφανές, ότι θα πρέπει να γίνει συντονισμός και να εξασφαλισθεί η αλληλουχία εκτέλεσης των εργασιών. Επομένως, από τα προαναφερθέντα προκύπτει, ότι η καθαριότητα των ανωτέρω χώρων/τμημάτων, κατά την νύκτα, δεν μπορεί να καλύπτεται από ένα μόνο άτομο, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας και λογικής. Τούτο, διότι απαιτούνται διαφορετικές εργασίες σε διαφορετικούς χώρους, παράλληλα. Οι ισχυρισμοί της παρεμβαίνουσας και της αναθέτουσας, ότι παράλληλα με το προσωπικό του αναδόχου θα απασχολείται και προσωπικό του ... και άρα το ένα άτομο είναι επαρκές, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι και αναπόδεικτοι. Τούτο, διότι, στην διακήρυξη, δεν ορίζεται με βεβαιότητα, ότι θα απασχολείται

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

και το προσωπικό του ... , αφού ορίζεται, ότι αντικείμενο του εν θέματι διαγωνισμού είναι η παροχή υπηρεσιών καθαριότητας των χώρων του ... «...με την άμεση διάθεση τριάντα τριών (33) ιδιωτών καθαριστών-τριών, χρονικής διάρκειας ενός (1) έτους, δαπάνης 801.731,55€ συμπ/νου Φ.Π.Α. (646.557,70€ άνευ Φ.Π.Α.) με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, μόνο βάσει τιμής ή δεκατριών (13) ατόμων ή όσων ατόμων απαιτούνται για τη διατήρηση του συνολικού αριθμού σαράντα (40) ατόμων, **με αντίστοιχη αναπροσαρμογή της δαπάνης σε περίπτωση παράτασης των υφιστάμενων συμβάσεων ορισμένου χρόνου.**». Εν ολίγοις, η αναπροσαρμογή των υφιστάμενων συμβάσεων ορισμένου χρόνου δεν είναι βέβαιη και δεδομένη, αφού στη διακήρυξη αναγράφεται ότι υπάρχει περίπτωση να παραταθούν οι υφιστάμενες συμβάσεις ορισμένου χρόνου και όχι ότι αυτές παρατείνονται άνευ ετέρου. Άλλωστε, η αναθέτουσα, με τις απόψεις, δεν προσκόμισε στοιχεία των ατομικών συμβάσεων – στην οποία η ίδια είναι συμβληθείσα-, για τις οποίες ισχυρίζεται, ότι παρατείνονται εν προκειμένω. Επομένως, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να γίνουν δεκτοί κατ' ακολουθία δε και ο τρίτος λόγος της προσφυγής πρέπει να γίνει δεκτός.

13.Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει η προδικαστική προσφυγή να γίνει δεκτή, να απορριφθεί η παρέμβαση και να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες, καθ' ο μέρος, δι' αυτών, έγιναν αποδεκτές οι προσφορές της παρεμβαίνουσας και της εταιρείας «...» και καθ' ο μέρος αναδείχθηκε ανάδοχος η παρεμβαίνουσα.

14. Επειδή, ύστερα από την προηγούμενη σκέψη, πρέπει να επιστραφεί το παράβολο, που κατέβαλε η προσφεύγουσα, κατά τις διατάξεις των άρθρων 363 του ν. 4412/2016 και 5 του π.δ. 39/2017.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προδικαστική προσφυγή.

Απορρίπτει την παρέμβαση.

Αριθμός Απόφασης: 578/2024

Ακυρώνει τις προσβαλλόμενες, κατά το σκεπτικό.

Ορίζει την επιστροφή του παραβόλου στην προσφεύγουσα.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 27 Μαρτίου 2024 και εκδόθηκε στις 10 Απριλίου 2024 στον Αγ. Ιωάννη Ρέντη.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ΣΚΙΑΝΗ

ΗΛΕΚΤΡΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ